

FORSKER FORUM

NR. 138 OKTOBER 2000

Århus-dekan: Frifakultet

- med eksternt udpeget bestyrelse,
der ansætter dekan og prodekaner

I kølvandet på selveje og særstyre-ordning på DTU er der spænding om, om andre universiteter og fakulteter vil følge i samme spor. Hvilken styrelsesmodel ønsker for eksempel dekan Karl Petersen på naturvidenskab i Århus?

"Jeg går ind for model 1, med frifakultet", lyder svaret prompte:

Hvorfor det?

"Ja, hvorfor... det kan vel ikke... jeg går ind for model 1. Det er lidt komplekst. Vi står midt i debatten, og lokalt er det jo en hemmelighed, at jeg går ind for model 1."

Med de ord gør dekan Karl Petersen det til en offentlig hemmelighed, at han støtter en styrelsesmodel med stærk ekstern indflydelse.

Model 1: Frifakultet

I korthed beskrives model 1 således i den rapport, som et af fakultetet nedsat strategiudvalg afleverede den 5. maj i år:

"Fakultetet søger om at blive et fri-fakultet efter §12-reglerne under universitetsloven. Fakultetet skal fremover ledes af en bestyrelse bestående af eksternt udpegede og internt valgte personer (VIP, TAP og studerende). Bestyrelsen ledes af en formand, der ligesom de øvrige eksterne personer, udpeges af rektor. Bestyrelsen åremålsansætter en dekan og to prodekaner inden for områderne undervisning og forskning/udadrettede aktiviteter. Dekanen og de to prodekaner udgør den daglige ledelse af Fakultetet, støttet af et professionelt sekretariat. Dekanen har det overordnede faglige, forsknings- og undervisningsmæssige samt økonomiske ansvar".

Rapporten, hvis fulde titel er: Elementer til en strategi for AU's naturvidenskabelige fakultet, blev udarbejdet af otte personer, hvoraf de syv er ansatte

på fakultetet, mens den ottende er det eksterne medlem af Fakultetsrådet, direktør Hans Jørgen Pedersen, Danfoss A/S.

Udvalget peger i rapporten dog på en alternativ model 2, som opererer inden for universitetslovens rammer med valgt fakultetsråd og dekan, men som i model 1 med udpegede prodekaner. Det bærende i denne model 2 er et "aktivt ansvarligt Fakultetsråd over for fakultetets strategi" og et "aktivt budget- og forretningsudvalg, støttet af et professionelt sekretariat...med en styrkelse af fakultetets embedsværk".

Modellen anbefaler, at en dekan kun kan genvælges én gang, altså højst fungere i otte år.

Forventning om flerårig aftale om økonomi

AU-naturvidenskab deltog i et forsøg med fristyre i perioden 1991-95.

Formanden for strategiudvalget, lektor Mogens Nielsen, Datalogisk Institut, lægger i sit forord ikke skjul på, at "der er behov for hurtige og radikale ændringer i Fakultetets virke", hvis ikke det skal sakke agterud som forsknings- og uddannelsesinstitution.

Efter en grundig debat om forslaget blandt alle institutters medarbejdere, foreslår strategiudvalget, at der hurtigt indledes forhandlinger med Forsknings- og Undervisningsministerier om en flerårig aftale om de økonomiske rammer for fakultetets virke.

På Fakultetsrådets næste møde i oktober kommer rapporten atter til debat. Dekan Karl Pedersen har valgt ikke at gøre nogen røverkule af sit hjerte. Det samme kan man ikke sige om alle strategiudvalgetes medlemmer.

mt

Læs mere side 11

Ny rektorformand 3
- da DTU's Hans Peter Jensen blev væltet

KU siger stop i Ørestaden 4
- efter at forskningsministeriet har varslet voldsomt stigende huslejer på nybyggeriet i Ørestaden

Datalogi-mangel 6
København og Roskilde har svært ved at få ph.d.-studerende

DTU-studerende: Dræbende 7
Betænelige ved studiesiden og studienævnenes opbygning

Ny DTU-formand: Berøringsangst 8
"De ansatte er lidt for nervøst anlagte. Hele vip-staben skulle prøve at forestille sig, hvordan DTU ser ud udefra"

TEMA: Korporatisme 10-16
Universiteter, staten og det private skal samarbejde. Hvordan og hvad er konsekvenserne for den frie forskning?

Fristyre 11-12
Niels Bohr-Instituttet, naturvidenskab i Århus, Aalborg Universitet overvejer alle modeller, der afviger fra universitetsloven

Forskere må sige nej 13-15
Forskningsstyring bliver først farlig, når forskernes nysgerrighed køres over. Og så skal man stole mere på værdien af forskningsledelse.
INTERVIEW

Studenterevalueringer 17
Det bør være mere klart, hvad der er god undervisning og hvordan den bedømmes objektivt.
FAGLIG KOMMENTAR

Biblioteker 18-19
Elektronisk formidling contra bogen? Forskningsbibliotekar contra udviklingskonsulenter?

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Jens Heide, IDA
(*ansv.hav. for dette nummer*)
Seniorforsker Carl-Henrik Brogren, DM III
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF

Journalist Jørgen Øllgaard
(*Joe@magister.dk*)

Journalist Mogens Tanggaard
(*mt@magister.dk*)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum

Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33

Fax: 38 15 66 32

E-mail:

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. oktober 2000

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

Af lektor JENS HEIDE, IDA's undervisnings- og forskningsansatte

Universitetsledelse

I de sidste 20 år er der sket væsentlige ændringer i samfundet. I stedet for økonomisk demokrati og øget indflydelse er fokus flyttet til privatisering og større indflydelse gennem forbrugsvalg. Mens demokratiseringen af universiteterne har været et effektivt instrument til at åbne disse for indflydelse udefra, er den politiske diskussion i stigende omfang vendt væk fra spørgsmålet om indflydelse på eget arbejde til effektivitet i ydelser. Universiteterne er i tiltagende grad udsat for kritik, der som hovedpunkt har den manglende effektivitet i ledelsen af forskningen.

I historisk lys kan denne udvikling ikke alene forklares med en intern stagnation på universiteterne. Det er nok muligt at påpege en vis stivhed bl.a. i studienævnernes arbejde med at forny uddannelserne. Og det er også muligt at udpege **det kollegiale selvstyres akilleshæl: den interne ligestilling mellem interesser.** Men dette udelukkede dog hverken ganske omfattende fornyelser af fagområder og etableringen af nye uddannelser og faglige enheder. Nok så vigtigt for denne udvikling var den voksende ledelsesfokusering både i det private erhvervsliv og i den offentlige sektor. I denne sammenhæng endte universiteternes selvstyre med at være en afvigelse fra den ellers så ledelsesfokuserede omverden.

På trods af vedtagelsen af den nye universitetslov med et bredt flertal i folketinget har diskussionen om universiteternes ledelse ikke ført til nogen afklaring. Universiteterne fik på papiret tillagt en større grad af selvforvaltning, som jo nu kunne foregå på en forsvarlig måde med den gennemførte styrkelse af ledelserne, men i praksis har kritikken af 'manglende' eller 'dårlig' ledelse på universiteterne fortsat. I dag typisk med den begrundelse at de valgte ledere ofte bliver fundet blandt de svage og kompromissøgende, og at de ofte ikke har nogen professionel ledelseskompetence.

Diskussionen er blevet aktuel igen med DTU overgang til selveje og særstyre, jf. mulighederne i universitetslovens undtagelsesparagraf (§ 12). Andre universiteter / fakulteter er på vej til at gøre det samme (*se forsiden samt s. 10-12*).

Nogle ser særstyre som den store mulighed for at "rydde op" på universiteterne og få indsat stærke ledere, der kan sikre hurtige og effektive beslutninger uden den faglige debat i kollegiale organer.

Men formålet med at have akademisk og kollegialt sammensatte organer både på institut- og institutionsniveau er at sikre kvaliteten i de faglige og institutionelle vurderinger. Det har i denne sammenhæng været en klar svækkelse af kvaliteten af den faglige og institutionelle rådgivning, at konsistorium med universitetsloven er blevet et organ sammensat af ledere med ansatte og studerende som minoritetsgruppe. Selv om argumentationen - *at ville undgå kontroverser og sikre sammenhæng i ledelsen af et universitet* - er fristende (specielt i

tider, der lægger så stor vægt på ledelse) er tankgangen fundamentalt farlig på et universitet. Dette skal nemlig at stå som garant for viden og uafhængighed, som imidlertid begrænses, når den nødvendige faglige kontrovers (ikke at forveksle med konflikt) ikke kan foregå åbent, men underlægges ledelsespres og kommercielle hensyn.

Det er derfor vores synspunkt, at der fortsat skal eksistere et konsistorium, som skal varetage den faglige og institutionelle rådgivning. Dette **konsistorium** kan godt have en rektor som mødeleder, men må i øvrigt være uafhængigt af dennes magtbeføjelser i den daglige ledelse. Der kan fremføres en række synspunkter på sammensætningen af dette organ, men eftersom det i langt de fleste sager vil skulle fungere ved at bearbejde opstillede synspunkter og søge at afveje disse mere end ved demokratiske flertalsafgørelser, forekommer dette ikke at være noget kardinalpunkt. En 2:1:1 sammensætning af VIP, TAP og studerende forekommer derfor rimelig. Det er derimod helt afgørende at dette organ ikke sammenblandes med det fungerende ledeshierarki, da dette erfaringsmæssigt tilsidesætter den åbne faglige dialog.

Et andet afgørende element i en ledelsesstruktur er ledelsen af institutterne. Også her er der brug for, at **ledelsen sammensættes** af en daglig ledelse og en faglig og institutionel, akademisk orienteret ledelse. Den sidstnævnte kan varetages i institutbestyrelser, der dog må gøres lidt større end dem, vi har set i de senere år - ikke mindst for at sikre faglig repræsentation i de større institutenheder. Også her er det vigtigt at sikre den faglige uafhængighed i bestyrelsens sammensætning, så den kan fungere som det organ, hvor instituttets udvikling og faglige spørgsmål kan afgøres. Det gælder ikke mindst prioritering af de faglige områder og kvalificering af det grundlag, der skal være for at udpege den retning, som den faglige udvikling bør tage.

Der er derfor behov for, at argumentere imod den ide, at et universitet kan sammenlignes med en virksomhed eller for den sags skyld et sektorforskningsinstitut. Det ligger i universitetets opgave at kunne sikre forskning og faglig udvikling inden for de områder, der er angivet i statut og formål. Dette giver en langt bredere opgave, end den afgrænsning, som typisk er gældende for det faglige område i sektorforskningen eller i en virksomheds kommercielle målsætning. Et universitets opgave kan ikke løses, hvis man mener, at der kun må forskes og søges resultater inden for områder, som en ledelse forstår og har valgt at prioritere!

Med den foreslåede centralisering af ledelsen på DTU risikerer man at ende i en fagligt set indsnævret og kommerciel prioritering af forskningen, således at institutionen ikke længere kan stå som garant for, eller dækkende for, den teknologiske og ingeniørmæssige kompetence i landet.

Toft: "Kollegiet vil nok gå hårdere ind i den universitetspolitiske debat fremover".

Hans Peter Jensen blev vraget

- da Rektorkollegiet valgte RUC-rector Toft til ny formand

Ud med DTU's Hans Peter Jensen og ind med RUC's Henrik Toft. Det blev resultatet af et kampvalg til formandsposten i universiteternes rektorforsamling. RUC-rectoren blev valgt med dobbelt så mange stemmer som sine modkandidater, seks stemmer mod KU-rector Møllgaards fire og DTU-rectorens to.

Dumpningen af Jensen er en konsekvens af DTU's sololøb omkring selveje-modellen:

"Den ny styrelse på DTU har da spillet en rolle. For flertallet i kollegiet lægges der vægt på, at formandsposten besættes med en person fra den traditionelle styrelsesordning. Skal universitetet til diskussion, er det vigtigt, at talsmanden repræsenterer det almindelige kollegiale styre. Vi ønsker, at studenter og ansatte opfatter sig som en del af universitetet ...", siger Toft med klar adresse til den stærke ledelsesstyring, som der lægges op til på DTU.

Ikke tillid efter sololøb

Hermed fik DTU-rector Jensen den forventede mistillidsklæring oven på DTU's sololøb i april. Trods sin formandspost i kollegiet undlod Jensen at orientere de øvrige medlemmer om de igangværende selveje-planer, som derfor foregik ensidigt mellem DTU og Forskningsministeriets departementschef Knud Larsen. DTU-rectoren lod som ingenting ved kollegiets møde for efterfølgende - da initiativet var blevet præsenteret ved et pressemøde - at orientere de øvrige. Med sololøbet indgik DTU-rectoren en handel

med Forskningsministeriet, som skaffede DTU fordele i kraft af flere penge og dispensationsmuligheder. Til gengæld måtte man så sælge ud af den akademiske frihed ved at acceptere en udpeget rektor, samt ekstern repræsentation i bestyrelse og styrende organer m.m.

Sololøbet betød således også, at Forskningsministeriet havde fået et gennembrud i det traditionelle fællesskab om universitetsloven. DTU havde accepteret

Kollegiets medlemmer:

Rektorkollegiet består nu af 11 medlemmer efter at Danmarks Pædagogiske Universitets rektor, Lars Henrik Schmidt, er optaget i den eksklusive kreds. Det er derefter rektorerne for KU, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet, RUC, DTU, Handelshøjskole-København, Handelshøjskole-Århus, Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole, Farmaceuthøjskolen og Danmarks Pædagogiske Universitet.

særtype under undtagelsesparagraffen (§ 12). Hvor der før var en ensartet regelmodel, er der nu en forhandlingsmodel, tolkede RUC-rector Toft dengang (se FORSKERforum maj 2000).

Møllgaard uden flertal

RUC's Toft blev først formandskandidat, da det så ud til, at eneste modkandidat til

Jensen kunne blive KU's rektor Kjeld Møllgård. Ham var en del på de mindre universiteter ikke så lune på, idet KU traditionelt har en skarp profil i universitetspolitiske spørgsmål, og idet de frygtede, at KU ville blive alt for dominerende. Derfor opstod der i kulisserne et flertal for Toft.

Noget overraskende fik den vragede Jensen dog posten som næstformand, idet Møllgård trak sig. Han var kun interesseret i formandsposten.

Skarpere profil

Kollegiet er traditionelt en mere eller mindre fremtrædende høringspart for ministerier og folketing. Profilen har under Jensen været tilbageholdende. Her til siger Toft:

"Kollegiet er en forhandlingspart for ministerier o.lign., uden at de enkelte universiteter dog er begrænset i at handle på egen hånd. Men kollegiet vil nok gå hårdere ind i den universitetspolitiske debat fremover. Den vigtigste opgave er at sikre et godt renommé, og at der står respekt om de danske universiteter. Der er løbende krav til klare meldinger på høringer og afrapporteringer. Vi vil gerne være med til at sætte ting på dagsordenen. Akutuel er det vel ingen hemmelighed, at vi mener, at der er efterslæb på taxameter- og forskningssiden".

Kollegiet har samtidig fået midler til at opruste sekretariatet, som hører hjemme under Forskningsministeriet.

KU siger stop i Ørestaden

- efter at Forskningsministeriet varslers voldsomt stigende huslejer

KU trækker sig fra alt videre byggeri på KU-Amager. Man står ved første. etape på 40.000 kvm, som er under opførelse, men de resterende 70.000 kvm. skal stilles i bero.

Ifølge en ny husleje-model bliver de nye kvadratmeter nemlig alt for dyre: Omkring 2010 vil en fuld Ørestadsudbygning af KU alene koste 50 mio. kroner ekstra for universitetet pr. år.

De ekstra husleje penge kan kun hentes et sted, forklarer **humaniora-dekan John Kuhlmann Madsen**:

“Vi var jo aldrig gået ind på nybyggeri, hvis vi vidste, at det skulle betales af de ordinære uddannelseseksametre og gennem mindre forskning. Der er to måder at løse problemet på: enten at lægge KU-Ørestaden i en mølpose eller sørge for at sætte vores indtægter i vejret”, forklarer dekan Kuhlmann Madsen fra det humanistiske fakultet.

For KU kommer det som en overraskelse, at man skal betale 600 kr. ekstra pr. kvadratmeter i det nye Ørestadsbyggeri i forhold til det gamle diskountbyggeri. Hertil siger **universitetsdirektør Rudolf Straarup** i ministeriet:

“Jeg kender ikke den præcise merudgift. Men det er da rigtigt, at da KU-humaniora lobbyede for byggeri af nyt i

Ørestaden, kendte de ikke Finansministeriets nye principper for huslejberegning. KU kaldte det nuværende KU-Amager for uanvendeligt, men så er der vel logik i, at de skal betale en højere pris for noget, der er anvendeligt! Eller også må KU afgive nogle kvadratmeter andre steder i byen, fx på Islands Brygge eller i indre by ...”

KU-humaniora har et budget på knap 400 mio. kroner og er allerede belastet af at skulle betale tilbage på et løbende driftsunderskud (30 mio. kr. over de næste tre år). Ekstrahuslejen for den igangværende etape vil yderligere komme til at belaste med 24 millioner kroner årligt i 2010, svarende til 60 ansatte, forklarer dekanen.

Skal KU ud af byen?

KU straffes i Forskningsministeriets nye husleje-model for at bo i eller nær Københavns centrum. KU tilskyndes til at flytte undervisningslokaler ud af byen, hvor hus- og grundpriser er lave.

“Ministeriet har opstillet flere modeller, men hovedprincippet er, at prisen skal følge kvalitet”, forklarer Straarup fra Forskningsministeriet. “Ministeriet har regnet en halv snes modeller igennem, og der regnes med forskellige husleje-

niveauer i de enkelte universitetsbyer. Det er rigtigt, at mange af KU's bygninger ligger på dyre adresser. Vi argumenterer for en økonomisering: Hvis bygninger ligger attraktivt, så skal de også være dyrere. Det betyder, at hvis lokaler er en dyr ressource, skal de også udnyttes optimalt - ikke bare 14-18, men 9-18. Eller også må universitetet jo finde nogle billigere lokaler ...”

Ministeriets model går ud fra, at universiteternes husleje fastsættes efter en såkaldt 'nyanskaffelsespris' og en aktivitetsbevilling (studenteraktivitet). Huslejen skal baseres på ejendommens størrelse, placering og nyopførelsespris (skønnet af en ejendomsmægler). Logikken i modellen er, at mens huslejen i dag er betalt af staten (over finansloven), så skal KU selv til at betale en merudgift for bygninger i det centrale København og i den dyre Ørestad, fordi disse ligger attraktivt og dermed sættes til en høj husleje. RUC og Aalborg - der nærmest ligger i landzone - får derimod billige huslejer.

KU-rector Møllgård undrer sig: “Har det danske samfund ikke råd til at have universiteter placeret i København?”

DTU solo igen

Ikke med i huslejeordning

DTU er ikke med i de aktuelle huslejberegninger. Det forarger på de øvrige universiteter, idet DTU har et stort kvadratmeter-overskud, som kunne have bidraget til at lægge nogle andre standarder (ud fra en gennemsnitsbetragtning) og fx gjort KU's huslejestigning mindre drastisk. Men DTU får solobetingelser.

Det er også blevet bemærket, at de andre universiteter skal være med til at betale for ekstraudgifterne ved DTU's overgang til selveje. I forhandlingsforløbet om DTU's selveje har Forskningsministeriet for eksempel stillet garanti om, at staten dækker omkostninger til in-

vesteringslån i de første tre år. Og da overdragelseslånet kan løbe op i to mia. kroner har et årligt afdragelsesbeløb på 100 mio. kroner været på tale (jf aftale mellem DTU og Forskningsministeriet 26. april).

Med de beløb havde Forskningsministeriet et alvorligt budgetproblem. **Universitetsdirektør Rudolf Straarup** benægter dog, at beløbet skal betales af de andre universiteter, og så siger han, at der ikke er tale om 100 mio. Det bliver et en-cifret millionbeløb omkring de fem mio. kroner ...

Skjult omfo

Ny huslejberegning spiller universi

“Københavns Universitet straffes i den nye huslejberegning for at have bygninger i eller nær Københavns centrum, hvor grundværdierne er høje. Det får som konsekvens, at KU skal spare 10 pct. på uddannelses- og forskningsaktiviteter. Hvis politikerne ønsker en omfordeling i uddannelses- og forskningsaktiviteten mellem universiteterne, bør det ske ud fra en åben dagsorden - ikke skjult bag en implementering af en ny huslejberegning”.

KU-rector Kjeld Møllgård har slået alarm, efter at KU har regnet på konsekvenserne af ministeriets nye huslejemodel for universiteterne. En reform vil koste KU 150-200 mio. kroner årligt, og alene det nye KU-Amager i Ørestaden vil koste 50 mio. kr. årligt omkring 2010.

“I stedet for en huslejemodel baseret på en sund markedsvurdering tyder det på, at vi får en model, hvor forskning og

Sådan så nybyggeriet i Ørestaden ud i midten af september måned 2000. Det flade byggeri i baggrunden er det gamle KU-Amager, hvis nogle er i tvivl.

rdeling

teterne ud mod hinanden, for den vil betyde, at KU skal betale til Århus

uddannelse på KU skal reduceres. Ikke fordi den er dårlig, men fordi den foregår i lokaler, der er placeret i København, lokaler, der bærer præg af institutionens alder og derfor ikke har en effektiv kvadratmeter-udnyttelse”, siger Møllgård.

KU skal betale til Århus og RUC

Den nye model til huslejberegning skal bruges til at omfordele penge mellem universiteterne. I praksis betyder det, at KU samlet skal betale 37 millioner kroner mere i husleje efter 2010, mens for eksempel Aarhus Universitet vil få tilført 10 millioner kroner. Denne omfordeling begrundes med, at KU disponerer over flere kvadratmeter end AU, og at AU skal have mulighed for udbygning.

“Ifølge Finansministeriets beregninger er KU velforsynet med kvadratmeter i forhold til andre institutioner. Det peger

på en omfordeling, hvor de må gå ned i forhold til især Aarhus men også RUC”, siger Straarup fra ministeriet. Ministeriet skal have fastlagt en model inden 1. januar.

Det centrale slagsmål kommer til at handle om regional kompensation: om KU får en større bevilling til sine dyrere lokaler? Med udspillet har Forskningsministeriet imidlertid spillet universiteterne ud mod hinanden, konstaterer dekan Kuhlmann:

“Men lige nu er jeg mest optaget af vores egen lille butik på Amager. Vi har i god tro satset på nybyggeri i Ørestaden. Bagefter lægger ministeriet så en helt ny husleje, som betyder, at det bliver så dyrt for os, at vi ikke har råd til at bo der. Det problem skal da løses uden at spille universiteterne ud mod hinanden ...”

JØ

www.forskeren.dk

13.09.00 KU siger stop i Ørestaden

Københavns Universitet truer med at trække sig fra alt videre byggeri på KU-Amager. Man står ved 1. etape på 40.000 kvm., som er under opførelse, men de resterende 70.000 kvm. skal stilles i bero. KU vil have anden og tredje etape aflyst.

Det er den alarmerende melding til Forskningsministeriet, efter at KU har regnet på konsekvenserne af ministeriets nye huslejemodel for universiteterne.

Ifølge modellen de

...

Følg de sidste nyheder:
www.forskeren.dk

Ussel mammon

- og spændende opgaver lokker unge dataloger væk fra KU og RUC. Århus og Aalborg har derimod ingen problemer med at skaffe ph.d.-studerende

Des længere vest på man bevæger sig, des vanskeligere bliver det at få de unge dataloger til at gå ind i en forskerkarriere. Og problemet starter lang tid, før de bliver kandidater, ja mange af dem når aldrig til en kandidateksamen, før erhvervslivet har "lokket" dem, eller som **Stig Skelboe**, institutleder for Datalogi på Københavns Universitet, siger "har distraheret dem med ussel mammon og spændende opgaver".

Problemet for datalogi på de danske universiteter er ikke, at lærerne flygter til de private virksomheder, som det for nylig blev fremstillet i store dele af dagspressen. For eksempel er kun to ud af de 11 lærere, der inden for de sidste godt tre år har forladt Datalogi på Københavns Universitet, gået til det private erhvervsliv. Og den ene af dem angiveligt fordi han var usikker på sine fremtidsmuligheder på instituttet, og ikke fordi han absolut *ville* ansættes i det private erhvervsliv. De øvrige er gået til RUC, DTU, IT-højskolen, Risø og et universitet i USA.

Stig Skelboe: "Det med at IT-lærerne flygter til det private, gælder ikke KU. Problemet er, at det er svært at holde trit med at ansætte nye i stedet for dem, der er rejst."

Datalogisk Institut har på få år fået vimpandskabet reduceret fra 36 til 27. I dag er der fire ubesatte stillinger på instituttet.

10 år om at blive kandidat

I dag har Datalogi på KU i realiteten ikke databaseekspertise inden for instituttets rammer, netop fordi der i umindelige tider ikke har været en ph.d.-studerende på området.

"Hvis man er interesseret i databaser, kan man jo blot gå ud i en bank og få en hyre på 35.000 kr. om måneden i stedet for at gå som ph.d.-studerende i tre år med usikre avancementsmuligheder. Problemet starter tidligt, for mange af dem, der begynder, bliver aldrig kandidater, fordi de får gode og vellønnede job, længe inden de bliver færdige. Tit og ofte vedbegavede unge mennesker, der sagtens kunne erhverve sig en kandidatgrad. Og hvis de ikke bliver kandidater, kan de jo heller ikke blive ph.d.-studerende", siger Stig Skelboe.

På grund af den almindelige trafik med erhvervsarbejde forlænges studier ofte med op til fem år, så det for mange tager helt op til 10 år at få kandidatgraden:

"Og efter 10 år på universitetet er det da ikke uforståeligt, at de vil ud og se noget andet", som institutlederen udtrykker det.

Ingen karriere-muligheder

Dertil kommer, at det ikke virker befordrende for lysten til at overveje, endsize begynde på en forskerkarriere på universitetet, når den til enhver tid siddende institutleder mere eller mindre årligt må holde møder, hvor han skal forklare de seneste nedskæringer. "Det er jo ikke ligefrem noget, der højner moralen, og hvorfor skulle man i øvrigt ofre gode år at sit liv på noget, som måske alligevel ikke bliver til noget", vurderer Skelboe realistisk.

Ifølge ham er der kun én udvej af misøren: En plan for, hvad man vil med de datalogiske uddannelser, og vel at mærke en plan der rækker ud over én valgperiode eller gerne to.

Datalogisk Institut på Københavns Universitet ansætter 5-6 ph.d.-studerende om året både via interne og eksterne finansieringskilder.

RUC og SDU

På RUC kender man heller ikke til problemet med, at lærerne stryger til det private erhvervsliv. Inden for kort tid er der nyansat tre lektorer - en kom fra Københavns Universitet og to fra Handelshøjskolen i København - mens en er gået til IT-højskolen, så der i dag i alt er 12 lektorer på Datalogi på RUC.

Afdelingsleder for Datalogi på RUC, **Henning Christiansen**, ser problemet nøjagtigt, som hans kollega på Københavns Universitet ser det: "For de unge, som lige er blevet kandidater, er jobmulighederne i det private erhvervsliv så gode, at de frister lidt mere end en usikker forskerkarriere på universitetet. På RUC er vi inde i en vækstperiode, men det er faktisk kritisk for os at få fat i folk, så vi er i stand til at følge med i denne vækst."

Også på Syddansk Universitet i Odense (SDU) kan man høre den samme sang, denne gang sunget af docent **Hans J. Munkholm**, Institut for Matematik og Datalogi: "Oplagte talenter vil hellere tjene penge. Vores unge mennesker stryger ud i erhvervslivet uden at tænke over, om de skulle lade sig videnskabeligt uddannes."

Overflod af ph.d.'er i Århus

Er det småt med ph.d.-studerende i datalogi på Københavns og Roskilde universiteter, er det til gengæld overvældende i Århus.

Indtil for få år siden var det noget med at uddanne en, to, tre eller fire om året. Men for fem år siden blev det besluttet at opprioritere produktionen af ph.d.-studerende voldsomt, selvfølgelig ikke kun til

eget brug, men også til andre danske universiteter og læreanstalter, erhvervslivet og udlandet.

I dag har Aarhus Universitet omkring 60 ph.d.-studerende.

"Erhvervslivet må godt hugge nogle af mine ...." siger en veltilfreds institutleder, **Kurt Jensen**.

I dag er det faste VIP-personale på Datalogisk Institut på Aarhus Universitet på omkring 20 personer. Over de sidste år er der mistet nogle enkelte af de faste lærerkræfter til danske og udenlandske institutioner, hvortil kommer nogle få til erhvervslivet.

For god ordens skyld skal det nævnes, at den samlede medarbejderstab på instituttet er på op mod 200 personer.

Aalborg: Ikke stor trafik til det private

På Aalborg Universitet er der for øjeblikket nogle og tyve ph.d.-studerende i datalogi. Institutleder **Peter Axel Nielsen** vil ikke sige, at det ikke er noget problem at få og fastholde ph.d.-studerende, men det at gøre sig "attraktiv" over for potentielle ph.d.-studerende, er noget man arbejder meget med på AAU. En kandidatårgang på AAU kan godt bestå af 60 personer, og allerede i marts begynder man at arbejde med dem, der er mulige ph.d.-studerende.

"Så godt som alle kandidat-studerende har på et eller andet tidspunkt i studietiden deltaget i samarbejdsprojekter med det private erhvervsliv og derigennem set, hvad der skal ydes for de ofte påståede astronomiske lønninger. Og de har også erfaret, hvem der bestemmer, hvad de skal lave, når de er på arbejde," siger Peter Axel Nielsen.

"Når dertil lægges", pointerer institutlederen, "at cirka 95% af vores kandidater bliver færdige på de normerede fem år og derfor ikke hverken er studietrætte eller vant til høje studenterlønninger, ja mange af dem kommer direkte fra SU'en, så bliver det ikke så vanskeligt som for eksempel i København at anspore dem til en forskeruddannelse."

AAU har omkring 20 fastansatte VIP'ere i datalogi. Nogle skifter til det private erhvervsliv, specielt yngre forskere, men der er også nogle der kommer tilbage til universitetet igen.

"Jeg ser ikke den store trafik af lærere fra universitetet til de private virksomheder. Ikke så éntydigt i hvert fald. Faktisk er mobiliteten blandt danske IT-forskere ikke ret stor," konkluderer Peter Axel Nielsen.

mi

DTU-studerende: Dræbende

Meget betænkelige ved studiesiden og studien
ævnsobygningen i DTU-rektorens forslag

DTU

“Et eller andet sted kan vi ret godt lide universitetsloven. Den er på mange punkter, specielt omkring studienævnsopbygningen, faktisk fornuftigt skruet sammen. Studenternes repræsentation ifølge universitetsloven er god nok. Men den findes ikke i rektoratets forslag.”

Sådan falder de første ord da Christian Smistrup, studerende, civiluddannelseskoordinator og medlem af kandidatstudienævnet, bliver spurgt om studenternes syn på rektors forslag til ny struktur.

Ikke at der mangler perspektiver i det, der sker. Specielt tror han, det kan blive spændende at komme til at arbejde med en bestyrelse. Og han tager en bestyrelsesansat rektor med i købet, hvis det er prisen for at få nogle bedre økonomiske styringsmuligheder.

Det kan heller ikke hidse Christian Smistrup op, hvordan man finder frem til, hvem der skal være institutledere: “Der har vi som studerende valgt at sige,

at det har væsentlig større betydning for medarbejderne end for de studerende. Så det er ikke noget, vi blander os så meget i.”

Dræbende for demokratiet

Men så er det også slut med enigheden med rektoratets strukturforslag. Specielt hvad angår hele studiesiden er de studerende rygende uenige med rektor Hans Peter Jensen og prorektor Knut Conradsen.

“For det første synes vi, at det skal hedde studienævn og ikke uddannelsesudvalg, som rektor foreslår. Dels for at undgå begrebsforvirring og dels for at vise, hvor det reelt er, kompetencen ligger eller bør ligge,” siger Christian Smistrup og fortsætter:

“For det andet synes vi, at rektorfor-
slagets uddannelsesdekan kan blive temmelig enerådende. Det holder ikke. Hvis man skal have en studieledelse, som virker, skal man have et demokratisk valgt

organ, der rent faktisk skal have noget at skulle have sagt. Måske kan der da være noget fornuftigt i, at en dekan bliver udpeget, men han må ikke få den magt, rektoratet lægger op til. Det vil være dræbende for al studiedemokrati på DTU.”

Han fortæller også, at de studerende flere gange har fremlagt forslag i Konsistorium, der går på tværs af rektoratets forslag, og at “vi stadig arbejder aktivt i Konsistorium for at få vedtaget en anden struktur”, siger Christian Smistrup og slutter:

“Det ser ud som om, vi har en fornuftig opbakning i Konsistorium for vores forslag, så jeg er stadig optimist. Også nogle af ledelsesrepræsentanterne er kritiske over for rektoratets forslag, men du ved, hvordan det går, når folk skal til at række hænderne op”.

mt

LÆSERBREV

Funktionel ledelse og “dadum-demokrati”

Når jeg læser FORSKERforum, får jeg ofte en fornemmelse af enten snæversyn eller måske endnu værre: manipulation. For at starte med den sidste påstand, så har den direkte reference til en artikel i seneste nummer af FORSKERforum, hvor jeg er citeret på en sådan måde, at man skal få indtryk af, at jeg øjensynligt mener, at (universitets-)demokratiet, som det er fastlagt i universitetsloven, henhører under kategorien ‘dadum-dadum’.

Mit udsagn til FORSKERforums journalist var, at man enten kunne have demokrati på en meget rigoristisk måde, hvor man slavisk følger regler (dadum-dadum), eller efter nyudviklede metoder, hvor man udøver medarbejderindflydelse på en sådan måde, at man skaber chancer for, at tingene flytter sig i et konstruktivt samarbejde i stedet for destruktiv opposition.

“Hans Peters nye struktur” (som FORSKERforum kalder det) er ikke tænkt som kloning af den siddende rektor på DTU ud på alle ledelsesposterne, men som et system, hvor man på basis af baglandets forslag får mulighed for i en dialektisk proces at arbejde sig frem mod en fælles vision om DTU’s aktiviteter og prioriteringer før ledelseskredsens sam-

mensætning endeligt fastlægges for en tre-årig periode. Denne proces står i modsætning til nu, hvor rektor og konsistorium fastlægger alle overordnede principielle tiltag og strategier og efterfølgende orienterer de valgte institutledere om, hvad der er besluttet, og hvorefter de så i øvrigt har at rette sig.

DTU’s nye styringsforslag er jo ikke lavet for at glæde prorektor Knut Conradsen og mig, men for at tilfredsstille de ønsker og krav, som vores samarbejdspartnere og politiske ejere har stillet for at ‘slippe DTU fri’ og skabe sådanne økonomiske betingelser for os, at vi kan genetablere DTU som et attraktivt sted for studerende, medarbejdere og industrielle samarbejdspartnere.

Et moderne IT-funderet og udviklingsorienteret teknisk universitet ser ikke ud som dagens DTU, der er planlagt i en helt anden teknologisk tidsalder (1950’erne og 1960’erne). Hvis vi skal kunne tilbyde vores studerende, ansatte og samarbejdspartnere tidssvarende forsknings- og studiemæssige forhold, kræver det en investering på ikke under en mia. kr. Et sådant beløb er staten ikke villig til at tage direkte op af statskassen, men indstillet på at stille til rådighed visse styringsmæssige ændringer i den måde, som DTU i

fremtiden skal ledes på.

Jeg foreslår derfor, at hvis FORSKERforum absolut skal skyde på nogen (og at skyde vildt på alt, hvad der rører sig i forskningsverdenen, synes at være bladets foretrukne journalistiske linje), at man så retter kanonen mod tidsånden og de politikere og ministre, som prøver at følge op på erhvervsmæssige såvel som internationalt konkurrencemæssige ønsker og betingelser for universitetsdrift.

Jeg vil i øvrigt gøre opmærksom på, at den styringsmæssige filosofi, som vi p.t. arbejder med at få som platform for en modernisering og dynamisering af DTU, allerede kendes i Sverige, Finland, Holland og er på vej i Norge - alle lande, som vi ønsker både at sammenligne os og konkurrere med.

Min klare overbevisning er, at DTU med sit kommende selveje og en ny ledelsesstruktur får mulighed for at gøre noget exceptionelt. Havde vi ikke gjort noget og dermed fulgt FORSKERforums indirekte anbefalinger, er jeg modsætningsvis af den opfattelse, at DTU ville være sunket ned i middelmådighed. Jeg må sige, at sidstnævnte ikke har været en ambition for den nuværende ledelse på DTU.

Rektor Hans Peter Jensen, DTU

DTU-formand: Væk med berøringsangsten!

- hos de ansatte! God forskning og undervisning, flere studerende, samarbejde med erhvervslivet, hurtig overførsel af viden til både den private og offentlige sektor og en sund økonomi er bestyrelsesformandens opskrift på et nyt DTU

Formanden for DTU's nye bestyrelse - som altså ikke er en "rigtig" bestyrelse endnu, det bliver den først den 1. januar 2001 - har i en halv snes år været beskæftiget med at grave tunneler og bygge broer under og over sund og bælt. Det med at grave tunneler får han nok ikke brug for i sin egenskab af formand. Derimod kan det meget vel være at hans erfaringer med at bygge broer, kan komme ham til gavn i hans nye job. For der er nogle broer, der skal bygges. Eller forbindelser der skal skabes og intensiveres, som han selv kalder det. Først og fremmest forbindelsen mellem DTU og det omgivende samfund. Men også forbindelsen internt mellem institutterne. Og ikke mindst forbindelsen til de kilder, pengene flyder fra.

Sådan lyder målsætningen for DTU's nye bestyrelsesformand, **Mogens Bundgaard-Nielsen**, som han uddyber i dette interview med FORSKERforum.

Hurtige beslutninger

Vil dagligdagen for de ansatte ændre sig efter 1. januar, når DTU er overgået til selveje?

"Ja, den skulle da gerne blive bedre. For eksempel ved at der kommer flere studerende og mere spændende forløb i studierne, end dem du ser i dag. Hvorfor er der ikke en design-ingeniøruddannelse eller ingeniører, der er gode til kontraktjura? Og hvorfor er der ingen videreuddannelse på DTU, som jo står tom en stor del af tiden. Det er sådan nogle systemer, vi skal have op at stå. Men forudsætningen er, at vi får nogle strukturer, der kan reagere hurtigt. De faglige fora, studienævn og konsistorium, er gode til mange ting, men ind i mellem skal der altså træffes nogle hurtige beslutninger. Så vil DTU også få et ry som et godt forskningssted, og så kommer der automatisk flere fondsmidler og mere talent og masser af samarbejdsprojekter."

Og til det skal man have en såkaldt professionel ledelse?

"Ja. Det er jo så en af tingene, man må tage med og så i øvrigt koncentrere sig om det, man er god til, nemlig at forske og undervise."

Forestiller du dig, at der den 1. januar foreligger en færdig struktur for DTU?

"Jeg forestiller mig, at der er nogle skitser til en struktur, for eksempel at der er 15 institutter. Men hvordan man i detaljer organiserer sig med studienævn

osv., det har jeg ingen anelse om, hvordan skal se ud."

Lige nu sidder DTU's rektorat og arbejder med en struktur. Vil du overtage den?

"Jamen, den må vi forholde os til, og måske synes vi ikke, det er perfekt alt sammen, og så må vi rette noget."

Så det er det aftalte forløb om strukturen?

"Der er ikke aftalt noget forløb for strukturen, for vi kan ikke lave nogen aftaler. Bestyrelsen har ingen indflydelse i øjeblikket."

Ville du ikke gerne have indflydelse på strukturen?

"Som virksomhedsleder er jeg jo kommet ind i mange virksomheder, hvor strukturen har ligget fast og arbejdet ud fra det, så godt jeg kunne. Hvis jeg ikke har været tilfreds med det, har jeg lavet det om. Men hvis der er nogle diskrepanser mellem strukturen og selvejets idé, så laver vi strukturen om. Ellers ikke. Men det er en god idé med færre institutter end i dag og at gennemtrumfe et samarbejde på tværs i institutionen."

Økonomien er alfa og omega

Hvad er "selvejets idé"?

"Det er først og fremmest at skabe en god økonomi for institutionen DTU og inden for disse friere økonomiske rammer gøre os nogle tanker om visionerne for DTU...hvad skal vi gøre for at til-

"Intet samfund vil jo acceptere et universitet, der bare er sig selv nok. DTU skal blive bedre til at fortælle om, hvad der foregår derude."

trække flere studerende, for at få en bedre dialog med erhvervslivet, for at få en hurtigere overførsel til både den private og offentlige sektor af den viden, der produceres ... i det hele taget at gøre DTU til et fysisk lidt mere attraktivt sted. I dag har du jo ikke en fornemmelse af, at her er mange mennesker, og at det er et sjovt sted at komme. Det vil være min opfordring til de ansatte, at de skulle bruge kræfterne på at få det system skruet sammen inden for de friere økonomiske rammer.

Derudover tror jeg, at der er en forventning hos politikerne og i samfundet i det hele taget - vi betaler trods alt for DTU alle sammen - om, at når der produceres god forskning, og det bliver der mange steder på DTU, og når den er anvendelig, så er det vigtigt, at der sker en overførsel af den viden så hurtigt og så bredt som muligt til både den private og offentlige sektor. Og så skal der også produceres flere ingeniører fra DTU end i dag."

Det lyder som om, forskerne i højere grad end i dag skal spændes for den anvendte forsknings vogn?

"Vi er jo alle sammen spændt for en vogn, nemlig samfundets. Det er vores pligt at producere noget forskning, som gør DTU til et af de bedste universiteter i verden. Kan den forskning så oven i købet anvendes, så gør det ikke noget. Det har jeg ingen berøringsangst overfor. Intet samfund vil jo acceptere et universitet, der bare er sig selv nok. DTU skal blive bedre til at fortælle om, hvad der foregår derude, for eksempel på det biotekniske område. Hvornår har vi sidst set en historie om DTU i fjernsynet? Du ser og læser aldrig om DTU."

Så ledelsen på DTU har sovet i timen?

"Jeg tror ledelsen og rektoratet har de bedste intentioner i verden..."

Det var ikke det, jeg spurgte om?

"Nej, men det vil jeg ikke svare på, men jeg tror, de har haft de bedste intentioner."

Men de har åbenbart ikke gjort det godt nok?

"Jeg synes ikke, DTU har været gode nok til at fortælle om alt det spændende, der foregår derude. Så langt vil jeg svare."

Berøringsangste forskere

I bladet Ingeniøren (15. september) siger tillidskvinden for DTU's over 200 magistre, Ingrid Villadsen, at hvis vi får udpegede ledere i et topstyret system, bliver der ikke plads til skæve indfald og mislykkede forsøg. Man tør ikke bruge tid på det, der ikke er direkte profitabel, og det er problematisk for den frie forskning. Hvad vil du svare hende?

"Det er noget sludder for at sige det ligeså."

Hvorfor det?

"Der er jo ikke nogen diskrepans mellem det, jeg siger - at hvis der produceres forskning på DTU, som er anvendelig, så

Der er plads i stolene foran bestyrelsesformand Mogens Bundgaard-Nielsen. Han vil meget gerne tale med de ansatte vip'ere på sit kontor. De skal bare ringe og få en tid.

skal den anvendes så hurtigt som muligt - og så den omstændighed at der stadigvæk skal drives forskning, som ikke resulterer i noget Giga. Selvfølgelig skal der det. Der er da ingen, der vil lukke universitetsforskningen, fordi den ikke altid fører til resultater. Men det gør ikke noget, at den gør det. Vi skal passe på ikke at være for berøringsangste. Et forskningsprojekt, som måske ikke umiddelbart fører til noget, fører måske til bedre undervisning. Og det er også en begrundelse for at drive forskning."

Men hendes bekymring går jo også på, at der nu kommer en bestyrelsesformand, som...?

"...som primært skal sørge for, at de får nogle økonomiske frihedsgrader, men som også er nødt til at sige, at betingelsen for at få disse frihedsgrader er, at vi indretter os på en sådan måde, at vi kan levere de to ting, vi skal, nemlig god forskning, gerne anvendelsesmulig, og mange studerende, som er højt kvalificerede."

Varen skal leveres

Hvorfor kan man ikke gennemføre god forskning, skabe et godt studiemiljø, der tiltrækker studerende, og fremme forbindelserne til erhvervslivet uden en ansat rektor og en eksternt udpeget bestyrelse?

"Det tør jeg ikke svare på, men man kan i hvert fald sige, at det nuværende system reagerer for langsomt på de krav, der kommer fra det omgivende samfund. At der er for få studerende, er jo ikke noget vi har opfundet. Det har vi hørt de sidste mange år."

Det er jo ikke noget specielt DTU-fænomen?

"På udenlandske tekniske universiteter

ser vi da nye styreformer og nye strukturer. Vi må indrette os, så vi kan levere de varer, der skal leveres, nemlig god forskning og attraktiv undervisning. Og midlet er en friere økonomi. Belært af erfaringen tvivler jeg lidt på, at man kan levere varen med det nuværende system. Hvis det sted, man er ansat, har succes, vil det give større arbejdsglæde og automatisk trække flere forskningsmidler til. Så jeg kan ikke dele Ingrid Villadsens bekymringer.

Er den traditionelle danske universitetsmodels dage talte?

"Ja, de er slut. Universiteterne er nødt til at åbne sig udadtil, hvis man skal have forståelse for, at der skal bruges så mange penge på dem."

"Jeg tror, de ansatte er lidt for nervøst anlagte. Jeg tror, hele vip-staben skulle prøve at forestille sig, hvordan DTU ser ud set udefra. DTU har for eksempel.

Invitation til VIP'erne

Nu taler du og din bestyrelse - som jo indtil videre ikke er fuldtallig for så vidt som der endnu mangle repræsentanter for de ansatte og studerende på DTU i den - meget med rektoratet. Er det sådan, at det hele er fix og færdig den 1. januar, så ansatte og medarbejdere bare bliver præsenteret for et fait accompli?

"Nej, sådan vil det ikke være. Men noget af det, vi i interimbestyrelsen skal

gøre inden den 1. januar, er, at få styr på hvordan økonomien i en sådan selvejende-institution kommer til at se ud. Plus at ministeren har bedt os gøre os nogle tanker om fremtiden for DTU. Først når bestyrelsen er blevet fuldtallig, kan vi begynde at træffe nogle beslutninger."

I denne her omtanketid har I en tæt dialog med rektoratet...?

"...ja, og med andre..."

...hvem?

"For nylig med Konsistorium. Og de studerendes repræsentanter har været her på mit kontor, jeg har talt med folk fra IDA, og snart skal vi mødes med de nye institutledere..."

...har du talt med de ansatte på DTU?

"Nej, det er jo lidt sværere. Der er jo ikke sådan en vip (videnskabelig-personale, red.)-organisation. Der er jeg gået ind via Konsistorium."

Du har da kunnet tale med ingeniørernes eller magistrernes tillidsfolk. Eller med de ansattes fellestillidsrepræsentant?

"Jeg vil helst have, at de kommer til mig. Hvis de kan være rundt om bordet, skal de være velkomne. Jeg vil gerne høre deres meninger, men jeg kan ikke love at følge noget som helst."

Synes du, de ansatte reagerer lidt for tyndhudet?

"Jeg tror, de ansatte er lidt for nervøst anlagte. Jeg tror, hele vip-staben skulle prøve at forestille sig, hvordan DTU ser ud udefra. DTU har for eksempel svært ved at tiltrække studerende. Hvad gør man ved det? Det synes jeg blandt andet, man skal bruge kræfterne på."

Finanslov og forskningsaftale

Af LEIF SØNDERGAARD, MOGENS O. MADSEN, JENS HEIDE

Regeringens udspil til finanslovsforhandlingerne for 2001 er blevet til et nulsums-spil for universiteterne: Reguleringer m.m. ædes op af takstnedsættelser, besparelser og dispositionsbegrænsninger. Samlet set er det nominelt de samme bevillinger som i 2000, dvs. der er ingen kompensation for pris- og lønstigninger, som finansministeriet har opgjort til 2,5%. Regeringens "universiteter i misvækst" politik videreføres...

Som et plaster på de grå tal smed regeringen så en samlet pulje på en milliard ind til sygehuse, ældre samt videreuddannelse / forskning. Herudover fik forskningsforliget formel opbakning af regeringen; forskning er vigtig og skal prioriteres. Men en milliard til fordeling mellem tre så store områder er småpenge. Det er useriøst, når der stilles penge i udsigt, men i praksis gør fordelingen til et umuligt politisk hundeslagsmål mellem sociale udgifter og forskning og uddannelse.

Til milliardten skal i øvrigt bemærkes, at pengene ikke bare skal fordeles mellem de tre puljeområder, men igen mellem videreuddannelse / forskning. Det omfatter også undervisningsministerens store interesser: mellemuddannelser mm! Der er altså langt op til de forskningssatser, som de f.eks. laver i Finland - der for tiden fremhæves som forbilledet - og op til de 600-700 mio. som Søren Isaksen (formand for regeringens fremmeste rådgiver, Danmarks Forskningsråd) igen og igen anbefaler.

Realistisk set - uanset forskningsminister Weiss' styrke i regeringen - kan universiteter og forskning således se frem til bevillinger på et lidt lavere niveau end sidste år.

Politikerne holder festtaler om, at

forskning og uddannelse er en vital for samfundets udvikling. Men virkeligheden er desværre nok, at det er svært at opnå en så stor forståelse for området, at politikerne også følger op med handling. Der er simpelthen ikke stemmer i at tage den sag op, selvom vi nærmer os et valg. Det er nok i det perspektiv man skal forstå man, hvorfor ministrene ikke ville gøre udviklingskontrakterne til gensidige forpligtelser: hvor universiteterne lover at opfylde strategier til gengæld for, at ministerierne garanterer stabile eller stigende bevillinger.

Den visionsløse finanslov får også betydning for implementeringen af den nye stillingsstruktur, som fagforeninger og Forskningsministeriet blev enige om i begyndelsen af året. En del af de gode hensigter kan godt klares ved hjælp af omprioriteringer, men det er ikke nok. De nye midlertidige professorater skulle f.eks. være betalt af den P/L regulering, der nu er skåret væk. Det koster også penge at opkvalificere undervisningen, det koster penge nedbringe antallet af løst ansatte og at oprette undervisningsadjunker. Alt sammen satsninger, der var enighed om. Hovedsigtet var jo at sørge for attraktive karriereveje for at kunne lokke de bedste unge ind i fremtidens universitet og styrke den forskningsbaserede undervisning. Det kan ikke lade sig gøre på universiteter i økonomisk knibe.

Det samlede resultat af den indholds-løse finanslov og Weiss' forskningsforlig - der blandt andet taler om, at forskningen skal være mere målrettet og samles i større blokke - tegner mere til at blive et styringsinstrument end et spark fremad, fordi alle de pæne festtaler ikke er fulgt af penge.

TEMA: Korporatisme:

*Korporatisme:
Et samarbejde mellem universiteter, stat og erhvervsliv, hvor industri og stat i stigende grad får indflydelse på universiteters styring (via strategiske bevillinger), beslutningsprocesser (via repræsentation i universitetets organer), ledelse (via udpegningen) m.m.*

Betyder korporatismen at flere end DTU skal have særstyre? Og betyder det at andre end forskerne selv skal prioritere forskningen?

Samspil

DFR-konference 13. September

"Universitetet skal påtage sig mere opsøgende og forpligtende roller - og det kræver en mere aktiv ledelse".

Søren Isaksen er formand for regeringens fremmeste rådgiver, Danmarks Forskningsråd (DFR). Han har i det seneste halvår profileret sig positivt i forskerøjne med anbefalinger af, at forskningsområdet bør tilføres 600-700 mio. kroner for at kunne konkurrere på internationalt niveau. Og nu er rådet også ved at skærpe sine krav for universitetsområdet:

"Hvad angår udviklingskontrakter bør resultater have konsekvenser for bevillingerne. Universiteterne skal prioritere nicher, hvor de er gode. Og universiteter - såvel som virksomheder - skal påtage sig en mere opsøgende rolle", lød Isaksens anbefaling således på en DFR-konference om "Det globale videnmarked". Budskabet blev plantet blandt 100 centrale beslutningstagere i det politiske system, forskningsaktører samt i embedssystemet.

Oplægget fra DFR konstaterede grundlæggende, at der er behov for, at universiteterne i højre grad er opmærksomme på **forskningens anvendelsespotentiale og muligheder for eventuel nyttiggørelse**.

Hvor der mangler specialisering og kompetencer på danske universiteter: "... savner virksomhederne mekanismer, der kan påvirke universitetsmiljøernes dagsorden i den ønskede retning. I denne sammenhæng efterlyses adgang til incitamenter inden for anvendelsesorienteret forskning, der kan fremme samarbejdet med virksomhederne".

(Oplæg: Det globale videnmarked - en udfordring for offentligt-privat samspil, DFR, september 2000).

“Vi kommer til at diskutere endnu mere, hvordan virksomhederne kan samarbejde med den offentlige forskning. Derfor kommer kontraktforskning, partnerskabsforskning med delt finansiering også til at spille en stigende rolle i de kommende år” Statsminister Poul Nyrup Rasmussen

Frifakultet i Århus

Et strukturoplæg med to modeller for strukturen for Århus-naturvidenskab nærmer sig realitetsbehandling. Og nogle af bagmændene toner toner rent flag.

Overvejende stemning for tankerne om et frifakultet...

Sådan lyder det fra medlemmer det strategiudvalg, som i foråret lagde to modeller frem for en fremtidig styring af Det Naturvidenskabelige Fakultet på Aarhus Universitet. Og de støttes af dekanen (*se forsidehistorien*).

Den ene model går mere drastisk til værks end den anden model, som kan holdes inden for den nuværende universitetslovs rammer. Uanset om det bliver den ene eller den anden model, så lægges der op til forandringer i styrelses- og ansvarsforholdene på fakultetet. Udvalget anbefaler, at det hellere skete i går end i dag.

Ud over at beskrive strukturen eller gangen i de enkelte modeller har strategiudvalget også beskrevet tanken eller politikken bag de to modeller.

To synspunkter

Synspunktet bag model 1 er, at “*et internt valgt fakultetsråd altid vil være præget af særinteresser for institutter eller for personalegrupper, mens en bestyrelse med majoritet af eksterne medlemmer vil sikre en handlekraftig og synlig ledelse med de nødvendige ledelsesmæssige instrumenter, at den vil være den bedste garanti for hurtigt at få gennemført de omtalte nye tiltag inden for forskning, undervisning og samspil med omverdenen, samt at den vil være en nødvendig forudsætning for at kunne forhandle en resultatkontrakt med ministeriet hjem.*”

Model 2 opererer med valgte fakultetsråd og dekaner som i universitetsloven.

To gange: vil-ikke-sige

FORSKERforum har spurgt fire af strategiudvalgets otte medlemmer om deres mening.

Den første var professor **Jens Ledet Jensen**, Institut for Matematiske Fag.

Hvilken model er den bedste efter din mening?

“Det tror jeg ikke, jeg har tænkt at udtale mig om. Hvad det angår skal du snakke med Mogens Nielsen (strategiudvalgets formand, *red.*)”

Jamen, hvilken model går du selv ind for?

“Det vil jeg da ikke sige.”

Hvad vil du anbefale?

“At du snakker med Mogens Nielsen,” slutter Jens Ledet Jensen.

Som anbefalet så gjort.

Mogens Nielsen, lektor på Datalogisk Institut: “Vi har lagt to ekstreme modeller frem til diskussion. Holdningen til de to modeller er delt. Det er fair nok, men jeg synes, der har været opbakning om vores tanker. De er blevet godt modtaget.

Hvilken model er efter din mening den mest hensigtsmæssige?

“Det vil jeg faktisk ikke fortælle.”

Er emnet for varmt til at udtale sig om?

“Nej, det tror jeg som ikke. Men det er jo klart, at der er forskellige synspunkter på den ene og den anden model. Nu er det op til Fakultetsrådet, hvordan det videre skal køre.”

To gange: ja til fristyre

Mere meddelsom er professor **Karl Anker Jørgensen**, Kemisk Institut: “Det kunne da være man skulle prøve styringer på andre måder end i dag for at styrke både det faglige og det undervisningsmæssige i driften af universiteterne. En mulig måde kunne være at have en bestyrelse, hvor man i større udstrækning inddrager også eksterne folk ude fra samfundet med indsigt i naturvidenskab og lader dem ansætte en dekan. Vi må afprøve

nye former for at se, om det kan blive bedre.”

Et fjerde medlem af strategiudvalget, professor **John Korstgård**, Geologisk Institut, siger ja.

Brug for sparringspartner

John Korstgård begrundet sit ja til model 1: “Hvis jeg nu for eksempel har en direktør fra NKT eller Norsk Hydro siddende i vores bestyrelse, og vi får overbevist ham om, at der er et eller andet galt hos os ... ressourcemangel eller hvad det kan være, og han så går til ministeren, så tror jeg ikke, det vil blive opfatte som noget, der *skal* siges hvert år af disse klynkende universiteter. For mig at se får vi et mellemlid, som vi kan bruge som sparringspartner, og som kan øge vores troværdighed opadtil i systemet, netop fordi de ikke er parthavere, som vi er. De er habile på en anden måde og kan se mere nøgternt på mange ting,” forklarer John Korstgård.

Og han fortsætter: “I øjeblikket er det svært i vores system oppefra at sige nedad, at nu skal I altså tage jer sammen og bestille noget eller lave om på noget. Når man er valgt leder, skal man jo tilbage til sit gamle job efter nogle år eller måske vælges igen. Så jeg tror, det er på tide, vi prøver noget nyt.”

John Korstgård understreger, at han ikke ønsker en ny struktur trumfet igennem på tværs af medarbejdernes ønsker. Ligesom han heller ikke er interesseret i, at en bestyrelse blander sig detaljeret i, hvordan tingene skal udføres.

“For så kan vi få en svingende kurs, som - havde jeg nær sagt - følger valutakurserne.”

Sagen skal diskuteres i fakultetsrådet i oktober.

mt

DTU-modellen overvåges i Aalborg

“Hvis den nye DTU-model giver økonomiske fordele, så er det spørgsmål også på vores dagsorden,” siger rektor for Aalborg Universitet, Svend Caspersen. Men en selvejemodel behøver at opgive universitetsautonomien.

Er er nogle, der konkurrerer om at ud-danne ingeniører i Danmark, så er det Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og Aalborg Universitet (AAU). Derfor følger man også nøje i Aalborg, hvad der er ved at ske på Lundtoftesletten.

“DTU har fået nogle ændrede økonomiske vilkår. Betalingen for disse nye vilkår er en ny styreform med blandt andet en bestyrelse, og de vil blive væsentligt bedre stillet økonomisk, end de ville have været uden. Og det er da klart, at det er noget, der trækker oppe hos os, fordi vi på ingeniørområdet er i klar konkurrence med DTU,” siger rektor **Svend Caspersen**.

Hvis DTU efter overgangen til selveje kommer til konkurrencemæssigt i forhold til AAU at profitere voldsomt af den økonomiske gevinst, de opnår ved at belåne deres bygningsmasse, vil det efter Svend Caspersens mening nærmest være som at føje spot til skade, da uligheden i vilkårene for de to universiteter i forvejen er i DTU's favør i kraft af forholdsvis større basisbevillinger.

Ikke fungere i et tomrum

“Spørgsmålet er, om vi kan klare den konkurrence, eller om vi må erkende, at vi altså også er nødt til at finde på noget for at hævde os,” siger han.

På spørgsmålet om han finder DTU-modellen god, svarer rektor Svend Caspersen:

“Det kan da godt være, at den viser sig at være det. Det er jo en model, man kender fra udlandet, men indtil nu har min foretrukne tilgang til den diskussion været, at det skal være uomtvisteligt synligt og operationelt, at vi har et meget tæt og forpligtende samarbejde med vores omgivelser. Vi må ikke fungere i et tomrum. Det omgivende samfund har en række argumenter og behov, som det skal have mulighed for at komme til orde med. Det er det, vi har tilstræbt med vores Kontaktråd.”

Aalborg Universitet oprettede ved årsskiftet et Kontaktråd (læs om dette og dets kommissorium i boksen her på siden), hvis opgave er at fungere som rådgiver for Aalborg Universitets ledelse på centrale universitetspolitiske områder.

Indtil videre har Kontaktrådet kun holdt ét møde. Det næste møde holdes den 3. oktober, hvor dagsordenen vil være efteruddannelse.

Kommer kun an på personer

Har I fundet de vises sten med et Kontaktråd?

“Det her er det tungeste, vi endnu har haft. Det er indskrevet i vores udviklingskontrakt, men derudover er det en tradition hos os at tiltrække folk udefra. Med et Kontaktråd har vi sagt ja til et forpligtende samarbejde med det omgivende samfund,” forklarer rektor.

Ser du nogle oplagte og absolutte fordele ved, at et universitet har en eksternt udpeget bestyrelse?

Svend Caspersen: “Jeg har været længe i den her stol og har brugt meget tid på at sætte mig ind i, hvordan andre systemer fungerer. Men når man laver en sammenligning mellem vores universitetssystem og systemer med eksterne bestyrelser, så er der kun en begrænset forskel. Uanset hvilken struktur du vælger, så er det i høj grad personvariable, der gør sig gældende. Så på grundlag af det, jeg har stødt på, har jeg svært ved at sige, at den ene model er den anden overlegen eller omvendt.”

Svend Caspersen tager hele diskussionen om truslen om “ekstern indblanding” i universiteternes traditionelle selvstyre med et gran salt. Men hvis en bestyrelse går meget op i at styre på det akademiske

niveau, kan det da blive meget festligt, som han udtrykker det. Men det kan han ikke forestille sig vil ske herhjemme.

“Pointen er, at en bestyrelse bliver en del af autonomien. Det er i højere grad nogle magtbalancer du flytter, end en autonomi du flytter. Og det er der nogle, der synes er vældigt godt, fordi de mener, at vi andre ikke er gode nok. Lige nu må jeg nøjes med at konstatere, at på DTU er begreberne selvstyre og ekstern indflydelse via en bestyrelse blevet bundet sammen. Men selvfølgelig behøver de ikke at være bundet sammen,” slutter rektor for AAU, Svend Caspersen.

mt

Kontaktråd med 21 udefra og 12 indefra

Aalborg Universitet har etableret et Kontaktråd til afløsning af det hidtidige Kontaktråd. Kontaktrådet får en ændret sammensætning, en bredere geografisk kontakthold, og skal fungere som rådgiver for Aalborg Universitets ledelse på centrale universitetspolitiske områder og vil få til opgave at:

- 1) Drøfte forslag til strategi- og udviklingsplaner for Aalborg Universitet og de enkelte fakulteter
- 2) Drøfte forslag til udviklingskontrakter for Aalborg Universitet
- 3) Drøfte Aalborg Universitets samspil med sine omgivelser
- 4) Drøfte andre emner af væsentlig betydning for Aalborg Universitets virksomhed
- 5) Overtage de konkrete opgaver, der i dag er placeret i Paraplyudvalget

Kontaktrådet arbejder normalt i møder (normalt to pr. år), men skriftlig høringsproces kan aftales.

Kontaktrådet har for øjeblikket 21 eksterne medlemmer, hvoraf otte er fra industrien - blandt andet direktør Jørgen M. Clausen, Danfoss A/S og forskningschef Børge Diderichsen, Novo Nordisk - otte fra amter og kommuner, tre fra undervisnings- og kulturområdet. De to sidste er eksterne medlemmer af Aalborg Universitets Konsistorium.

Rådet har 12 interne medlemmer, nemlig rektor og prorektor, direktøren, tre dekaner, en overbibliotekar, en institutleder og en fuldmægtigt samt tre studerende.

Forskerne må sige nej

Der skal ikke sættes formelle værn op mod ekstern indflydelse på forskningsverdenens prioriteringer.

Forskerne skal selv sætte grænser

“Universiteternes forskning skal være nysgerrighedsdrevet. Forskergrupper skal ikke være drevet af erhvervslivets produktorientering eller af kortsigtede politiske prioriteringer”.

Søren Barlebo Wenneberg arbejder med forskningsanvendelse og -ledelse på Det Erhvervsøkonomiske Fakultet ved HH-København. Han har fulgt den seneste universitetspolitiske udvikling, hvor der bl.a. åbnes op for ændringer af universitetets ledelse og forholdet mellem erhvervsliv og universitetsforskningen. Og det kan endda være nødvendigt i en interimperiode at dispensere fra universitetslovens demokrati, som det er planen på DTU: Politisk udpeget rektor, industriinteresser i DTU's ledelse, udpegede institutledere osv.

Wenneberg tolker den udvikling som en nødvendighed, fordi universitetet i højere grad end hidtil må modernisere sine ledelsesformer. Hverken staten eller erhvervslivet skal have mulighed for at styre forskningen ud fra snævre anvendelsesinteresser eller kortsigtede målsætninger. Men han mener ikke, at der skal opstilles formelle værn mod den ekstern indflydelse eller styring af forskningens prioritering.

Forskernes ansvar at trække grænse

Det er i høj grad forskerne selv, som må trække grænsen. Og det kritiske punkt for forskningsfriheden er der, hvor eksterne parter sætter forskerens nysgerrighed ud af kraft.

“Universitetsforskerne må sige nej til snævre programbevillinger og rekvireret forskning, når de presses over mod områder, hvor deres nysgerrighed ikke rækker. Hvis der afsættes programbevillinger på et bestemt område, eller de tilbydes midler til et bestemt projekt, så må miljøet tage en saglig og strategisk diskussion heraf. Og hvis et tilsagn ikke er båret af nysgerrighed, så må man sige nej til bevillingen. Siger man ja, er det som at tisse i bukserne: Det giver kun en kortfristet varme”.

Mange oplever, at de ikke har råd til at sige nej. Er konsekvensen af Wennebergs holdning, at alternativet er, at lukke aktiviteter?

“Jo, der må prioriteres. Selvfølgelig kan et institut have en interesse i at gradbøje deres forskningsinteresser for at skaffe ressourcer og finansiering. Men som generel regel for universitetsforskningen fungerer det ikke.

Selvfølgelig kan man komme til at gradbøje på en uheldig måde, hvilket man først kan se bagefter, fx Dandy-kontrakten. Der kan komme svipsere, hvor man tager forkerte valg. Og derfor må systemet være omstillingsparat, så man erkender fejltagelser og gør det om. Derfor er det også vigtigt, at der ikke laves systemer, der er irreversible. Ting skal kunne laves om

Kender Wenneberg nogle, som har sagt nej til projekter?

“Ja, her på instituttet ...”

Er denne holdning ikke kun mulig på forskningsområder, hvor der er rigeligt med penge?

“Nej. Vi på universiteterne må blive bedre til at prioritere og sige nej. Også selv om det betyder nedskæringer. Vi kan vel ikke blive ved med at argumentere for, at vi er det eneste offentlige område, som ikke skal beskæres inden for nogle områder overhovedet ...”

jø

Korporatisme?

- en dårlig term. Man burde i stedet tale om samfundsorientering, siger Wenneberg

Politikere og erhvervsliv taler i disse år om nødvendigheden af et stigende samspil mellem offentlig og privat forskning inden for universiteter, stat og erhvervsliv.

I England og USA har nogle videnskabsforskere kaldet dette for **korporatisme**: *Et samarbejde mellem universiteter, stat og erhvervsliv, hvor industri og stat i stigende grad får indflydelse på styringen (via strategiske bevillinger), på beslutningsprocesser (via repræsentation i universitetets organer), på ledelse (via udpegningen) m.m.*

Og skeptikerne fremhæver, at i den konsekvente form får de eksterne parter adgang til akademiets helligste: prioriteringerne inden for forskning og undervisning.

Det skræmmer imidlertid ikke Wenne-

berg: “De eksterne parter - stat og erhvervsliv - har en god forståelse for universitetsforskningens vilkår. De fleste ved godt, at det ikke er i deres helhedsinteresse at sætte forskningsfriheden ud af spil. De er også fornuftige og vidende nok til, at de ikke fuldstændig vil dominere, når prioriteringerne skal foretages. De vil bare sikre, at deres synspunkter også bliver hørt. At universitetsforskerne bliver opmærksomme på samfundets behov. Og ‘korporatisme-terminen’ er dårlig i den forbindelse. Men burde i stedet tale om en ‘samfundsorientering’ ...”

Han vil derfor meget hellere tale om forskningsledelse:

“Forskningsledelse betyder positivt bare, at man ikke længere går ind for laissez-faire -ledelse, professorvælde eller magtkampe i korridoren. I det per-

spektiv betyder korporatisme en ansvarlig og professionel ledelse der forholder sig til omverdenens krav og forventninger og afbalancerer dem med forskningens særegne træk og logik samt hensyn til mennesker, organisering og ressourcer”.

Han indrømmer dog, at der er faremomenter:

“Forskningsledelse er også et værn mod korporatisme - når korporatisme negativt indebærer kontrol af den enkelte forskers beslutninger angående dennes forskning, styring af forskningen mod økonomisk gevinst men uden nysgerrighed fra forskerens side, ledelse uden faglig indsigt. Her vil forskningsledelse netop beskytte mod disse tendenser, der ellers vil ødelægge god forskning ...”

INTERVIEW fortsættes næste side...

Den nysgerrige forsker - og forskningsledelsen

Forskningen er i opbrud, og universiteterne og forskerne skal ikke være så berøringsangste, siger forsknings-forsker, der peger på ledelse som nøglen til succes

“Samarbejde mellem erhvervsliv, stat og universiteter er ikke en uheldig alliance, som vil ødelægge den frie forskning. Universiteterne må acceptere, at der er en transformation i gang, og det er nødvendigt med nye synsmåder og strukturer, specielt en mere ansvarlig og synlig universitetsledelse. Og i en mellempriode - *interimsfase* - kan det endda være nødvendigt med særlige initiativer: Med udpegede rektorer og institutledere. Med erhvervsrepræsentanter i universiteternes organer, der tager konkrete beslutninger om forskningsprioritering”.

Søren Barlebo Wenneberg tilhører en ny generation af videnskabsforskere for hvem udtrykket “fri forskning” ikke bare er en besværgelse, som holder al forandring på afstand. Han vil gerne aflive noget af det hellige i forskningen, som gør at man ser den som urørlig.

Han mener, at der er nogle miljøer, som allerede er enormt omstillingsparate. Men der er også steder, hvor der vælges ledere, som ikke tager beslutninger, fordi man ikke ønsker forandring.

“Vel skal vi have frie universiteter, som selv bestemmer de områder, hvor stillingerne slås op. Men udviklingskontrakter er da en god ting, som burde laves om til egentlige resultatkontrakter, hvor ressourcetildelingen til miljøerne tager hensyn til fx deres omstillingsparathed. Der må gøres op med den administrative automatik i tildelingen”.

Aksen: forskning - erhvervslivet - staten

“Erhvervslivets krav om kortsigtet profit, hemmeligholdelse og styring kan rent faktisk godt afbalanceres med forskningens krav om langsigtet vidensopbygning, åbenhed og store frihedsgrader. Det kræver dog en ny forståelse af, hvad forskningspolitik er. Hos alle parter ...”

Søren Barlebo Wenneberg arbejder med forskningsanvendelse og -ledelse på Det erhvervsøkonomiske Fakultet ved HH-København. Som et felt arbejder han med **“The Triple Helix”**: koblingen universiteter (og sektorforskning) - det private erhvervsliv - stat (offentlige organer og administration). Disse aktører har i stigende grad interesse i at koble sig sammen i netværk til vidensudvikling og undervisning. Centralt står samarbejdsprojekter og at staten stiller finansieringskrav - og dermed kræver, at universiteterne “teamer up” med erhvervslivet. Og den samlede hensigt er, at samarbejdet mellem disse tre aktører både giver øvet

erkendelse og en større økonomisk vækst.

Han har på det seneste profileret sig med indspark om betingelserne for en større og mere professionaliseret indsats for at koble universiteter og erhvervsliv sammen.

“Universiteter over hele verden mødes med nye krav og forventninger fra erhvervslivet, fra politikere, fra studenter med flere. I undervisningen stilles der med masseuniversitetet krav om et andet indhold og en anden pædagogik. Og i forskningen tales der om at universiteterne skal være entreprenante og i højere grad åbne sig over for erhvervslivet. Det handler om øget samarbejde med erhvervslivet, mere salg og kommercialisering af forskning i form af patentering og fødselshjælp til nye højteknologiske virksomheder og så videre”, fortæller han.

“Samarbejdet mellem universitet, stat og erhvervsliv har jo altid været der, blot ikke systematiseret, nærmere tilfældigt. Det er en relation, der skal synliggøres, optimeres og håndteres langt mere professionelt. Og her må de tre interesser sætte sig ud over deres egen-interesse. Politikerne har deres logik. Erhvervslivet har et økonomisk profitkrav. Og forskningen har sin ‘erkendelsesinteresse’.

Forskningssystemet må designes, så en bevidst forskningsledelse hele tiden medierer mellem de tre behov”.

Forskningsledelse: Værn om friheden

Wenneberg ser ledelsesperspektivet som det helt centrale:

“Forskningssystemet må designes, så en bevidst forskningsledelse hele tiden medierer mellem politikernes, erhvervslivets og forskningens behov. Lederne skal sikre nogle optimale balancer: mellem frihed og styring, mellem kort sigt og lang sigt, mellem konkurrence og samarbejde og så videre. Den gode leder sætter rammer. Lederen kan eksempelvis bestemme at slå en stilling op inden for et område, hvor der er samfundsmæssig interesse for øget forskning. Men lederen skal, når universitetsforskeren er ansat, afholde sig fra at blande sig i, hvad forskeren forsker i, så længe det sker i et rimeligt omfang inden for det specificerede område”.

Det er en misforståelse, hvis man knytter et traditionelt ledelsesbegreb til et traditionelt forskningsbegreb. Forskning er en særlig aktivitet, idet den ikke bare producerer viden (som konsulenter, reli-

gion mm), men at den også hele tiden søger at revurdere den viden og den institution, som frembringer den. Det er nødvendigt med en høj grad af autonomi, ledelsen skal ikke kigge forskeren over skulderen.

Derfor ser universitetets ledere ikke lederkurser som en naturlig ting. Forskning og ledelse opfattes som modsætninger. En moderne ledeslesopfattelse gør op med dette. Her ses ledelse som noget andet end at styre den enkelte, mener Wenneberg.

“Ansvarlig forskningsledelse er et værn mod angreb på den fri forskning. Lederen vil nemlig være i stand til at skabe anelse og forståelse i omverdenen, herunder tilskynde et samarbejde med erhvervslivet. Og lederen skal internt motivere og støtte den ansatte, der er oprigtigt drevet af sin faglige nysgerrighed. Lederen er drevet af en rationel fornuft, der forstår, at man ikke skal styre hvad velmotive-rede og nysgerrige forskere skal lave. Og lederen skal derfor også sørge for, at man ser sig godt for, når man ansætter”, mener Wenneberg.

Universiteter er strammet op

“Der er strammet op på universiteternes ledelse. Men det er da sådan, at lederen skal drage konsekvensen af, at 99 pct. af indsatsen i dag laves af 80 procent af de ansatte! Lederen må derfor have magt til at agere i forhold til universitetets eneste begrænsning: At ‘free-ridere’ - dem, der kun trækker på fællesskabet uden at yde ikke accepteres”, siger Wenneberg.

“Misforstå mig ikke. Der skal fortsat være plads til den særlingen. Vi skal ikke indrette os på en snæver kortsigtet interesse. Drivkraften skal være forskningens nysgerrighed. Derfor kan du sagtens have en person siddende i 30 år, som passer sit institutarbejde, men ikke får løst sin forskningsgåde ...”

Drivkraft: Nysgerrighed

Wenneberg mener, at den centrale drivkraft på universitetet er den enkelte forskers nysgerrighed, og han mener, at der i store dele af erhvervslivet er forståelse for, at universiteterne skal drive langsigtet nysgerrighedsdrevet forskning.

“Det er universiteternes kernekompetence, som de er bedre til end private firmaer. Firmaerne ved godt, at forskningen måske først kan anvendes om 20-30 år. Så erhvervslivet er ikke nødvendigvis uenige i, at samarbejdsrelationerne også skal foregå på forskningens præmisser”,

siger Wenneberg med den væsentlige tilføjelse, at det især er de få store firmaer (som er få i Danmark) som har den forståelse, mens de mange små og mellemstore firmaer er mere orienteret mod den kortsigtede produktion og har derfor ikke den samme tolerance over for universiteterne.

Han nævner Dandysagen - hvor publicering søges forbindret og hvor ledelsen blander sig utidigt i en forskningsvurdering - som et uheldigt eksempel. Her skulle der have været respekt om det kompetente forskningskollektiv.

“Og så er det måske ikke de private virksomheder, som er de værste. Ministerier og styrelser har i endnu højere grad en logik, der hedder, at man ikke bare kan sætte penge i noget, uden at få konkrete resultater. De styrer i langt højere grad ...”

Det er nødvendigt, at politikerne er opmærksomme på, hvorfor forskningen skal have frihed:

“De må huske, hvor afgørende fri forskning er for et samfunds udvikling. De har en forståelig og naturlig interesse i at styre noget af forskningens retning gennem strategiske bevillinger osv. Det er så op til forskningsverdenen at lave projekter, der passer hertil. Men de må også forstå, at der skal være grundbevillinger til den frie forskning, og at forskning kan have et langsigtet perspektiv”.

Traditionel opfattelse: Erkendelse

Wenneberg lavede ph.d.-afhandling om “Den nye videnskab - et studie af videnskab under forandring”. Han mener, at “videnskab” tidligere har været set i en for snæver optik, fordi anvendelsesperspektivet har stået i baggrunden.

“Den traditionelle videnskabsopfattelse er groft sagt, at videnskab er en hellig akt, at en række hellige personer skaber indblik i, hvordan tingene hænger sammen. Det er en holdning, som indsocialiseres i ph.d.-uddannelsen i dag! I det perspektiv bliver videnskaben ‘hellig’: Hvis nogle vil begynde at anvende den i praksis eller samarbejde med andre interesser, så er det helligbrøde”, forklarer han og kalder protesterne mod ansættelsesbekendtgørelsen i 1999 (med ledelsesudpegning og manglende offentlighed) for sådan automatisk reaktion.

“Hvorfor reagerede de så kraftigt? Hvis man nemlig går tæt på deres handlinger, så deltager de selv i det, som de protesterer mod: De er selv underlagt en faglig selektion, et peersystem, et internationalt prestigehieraki, hvis ledelses- eller styringsaspekter godt nok er af mere indirekte karakter. Men de er selv med til at sidde i institutbestyrelser, hvor der tages beslutninger. Alligevel siger de: Ledelse fjød-da”.

“Ledelsen er der, den er bare usynlig. Vi skal have procedurer frem i lyset, så man kan forholde sig til det. Man skal vide, hvem der tager beslutningerne og hvad der er præmisserne”, siger han og henviser til, at det er den yngre forskergenerations krav.

Erkendelse og anvendelse

Wenneberg ser groft sagt to videnskabsforståelser og -praksis'er:

Den første er den rene og traditionelle: Erkendelse for erkendelsens egen skyld.

Den anden er det samfundsmæssige perspektiv, hvor der i de sidste ti år er en stigende erkendelse af, at den skal være nyttig, og at det ikke længere er en solopræstation, men derimod teamwork, som skal designes, planlægges, målrettes og ledes.

De to perspektiver gnider sig op ad hinanden, de kommer i konflikt, men kunsten er at op-søge deres fællesmængde og sørge for at der kommer nogle reflekterede balancegange:

“Kunsten er at indoptage konflikten mellem de to og organisere os ud af den, for her opstår det produktive samspil ...”

I praksis foreslår Wenneberg en model, som han beskriver i en metafor: En forskningsinstitution skal bestå af et frontoffice og et backoffice. Frontoffice står for de eksterne relationer og for den mere anvendelsesorienterede del af virksomheden. Backoffice laver den mere fundamentale grundforskning. Og så skal der være en kontraktlignende relation mellem front- og back-. I centrum står en dynamisk institutledelse.

Magt og markedsmekanismer

Wenneberg indrømmer, at hans analyse ikke går ind på aktuelle magtrelationer mellem det traditionelle universitet, staten og erhvervslivet. Analysen er i den forstand idealistisk:

“Jeg går ud fra, at parterne er i stand til at mediere sine interesser over for hinanden. I den danske ‘forhandlingsøkonomi’ er der jo en fælles samfundsmæssig forestilling, og inden for rammerne af den lader man sin egen interesse komme frem”, forklarer han. “Og jeg går ud fra, at der findes ledere, som kan gennemskue, hvad der er bedst på tværs - tager ansvar for helheden. Jeg går ud fra, at der findes en rationel fornuft, at der er fornuftige beslutningstagere, der i fællesskab kan finde frem til det rigtige. Lederne skal sikre nogle optimale balancer: mellem frihed og styring, mellem kort sigt og lang sigt, mellem konkurrence og samarbejde og så videre. Og forskningslederne - typisk med forskningsindsigt - forstår at lave et system, som både kan imødekomme anvendelsesbehov og de mere elitære forskningsinteresser”

Er det ikke det samme som at overlade forskningens styring til markedsmekanismerne?

“Markedsgørelsen er der jo allerede, men den skal ikke beherske hele systemet. Jeg plæderer på ingen måde for flere snævre programbevillinger. Universite-

terne burde have større basisbevillinger. Men universiteterne burde omvendt også indse, at en større berøringsflade udadtil og mere tillid til ledelsen vil forbedre forståelsen i omverdenen”.

Autonomi og fri forskning?

Men bør der ikke sættes nogle værn ind så universitetets traditionelle autonomi og “frie forskning” ikke undermineres, fx når eksterne parter sættes ind i universitetets organer for at prioritere forskningen?

“Det er jeg ikke så bange for. Hvis DTU får en tåbelig bestyrelse med tåbelige forskningsledere og tåbelige forskningsstrategier, så er jeg overbevist om, at DTU ikke eksisterer om 15 år! Så må man jo lave konstruktionen om. Fyre lederne ...”, siger Wenneberg.

“Under opbruddet er det da indlysende, at der kan komme nogle uheldige svipsere ud af det. Det er en kompleks og diffus proces. Det er et sårbart system, fordi det er afhængigt af, at lederne er de rigtige personer. Derfor er det da indlysende, at man ikke må lave irreversible (noget der ikke kan gøres om, red.) procedurer og systemer.

Den største begrænsning er i virkeligheden, at forskere skal kunne en hel masse, være fagligt dygtige til lav løn. Og nu skal vi til at markedsføre os, samtidig med at vi er et elitært system og ikke en flad socialdemokratisk struktur ...”

En korporativ fjende indefra

Med IT-området i front ligner amerikanske universiteter i stigende grad virksomhedskoncerner, som truer det traditionelle universitet. En konference - der skulle udforske den flygtige sammenhæng mellem universitetet, staten og erhvervslivet - mindede således mere om en landbrugsudstilling end om en akademisk forsamling, konstaterer DOROTHY ZINBERG

"Everybody's Doin' It", hedder det i Irving Berlins sang fra 1911. Disse inciterende ord dukkede pludselig frem i min bevidsthed, mens jeg var i gang med at gøre status over iagttagelser i forbindelse med rejser hen over syv kontinenter, timer tilbragt på internettet, og endnu længere tid, hvor jeg nærmest har været helt væk i aviser, tidsskrifter og bestsellers, på en endeløs stribe af konferencer, på kaffebarer, eller bare fordybet i et eller andet på mit kontor.

Hvor "it" for mr. Berlin, dengang før verden gik af lave, var ensbetydende med "the turkey trot", er nutidens svar på dansedillen dotcom-virksomheden. Alle gør det jo. Som alle nye trends, vender den veletablerede fremgangsmåder og behagelige traditioner på hovedet.

Ingen steder er chokket over det nye mere iøjnefaldende end på universiteterne, og ingen steder får det efter alt at dømme mere vidtrækkende konsekvenser. Da jeg begav mig af sted på mine rejser, troede jeg, at den største trussel mod universiteterne kom udefra - de virtuelle universiteter med deres udspring i internettet, og som nu står i direkte konkurrence med etablerede institutioner.

Nu tror jeg, at truslen udefra er mindre end den, der kommer indefra. Mange universiteter risikerer at sprænges indefra på grund af presset fra interne profitsøgende foretagender. Kort sagt begynder de i stigende grad at ligne virksomhedskoncerner i stedet for det, de tidligere var.

Det er uundgåeligt, at universiteter afspejler det øvrige samfund. Derfor kommer det ikke som nogen overraskelse, at en optagethed af penge (*tør jeg sige grådighed?*) er allestedsnærværende. Faren ved det er, som formanden for det amerikanske uddannelsesråd Stanley Ikenberry har udtrykt det, "*at man uforvarende taber den overordnede målsætning med uddannelse af syne, og at man forveksler kommercialisering med uddannelsens mere grundlæggende mening.*"

Ved en konference i Brasilien, hvis formål det var at udforske den flygtige sammenhæng mellem universitetet, staten og erhvervslivet, mindede ordvalget mere om en landbrugsudstilling end en akademisk forsamling.

Atmosfæren var ladet med historier om forretningsmuligheder, hvor universiteter kunne fungere som udklækningsanstalter for spirende foretagender, inden de voksede sig stærke nok til at kunne afprøve flyvefærdighederne i barskere kommercielle omgivelser. Hvis bare brasilianske (og andre) universitetsforskere

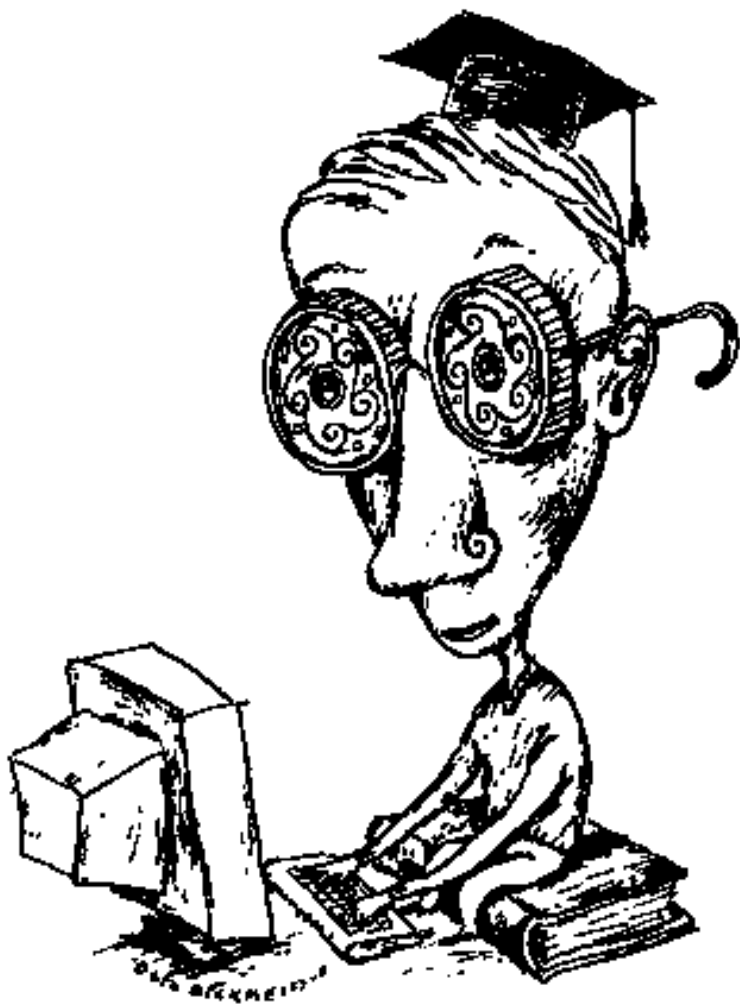
og ingeniører kunne gå sammen med den risikovillige kapital, støttevendende statslige organer, eller begge dele, ja så ville alle kunne se frem til at drage store fordele. Sådan var stemningen i hvert fald rundt omkring.

Den slags scenarier gentages over hele kloden. På Ben Gurion-universitetet i Negev-ørkenen var der tale om risikovillig kapital fra Tel Aviv, Düsseldorf, Amman og Hollywood. Ved en lignende konference på universitetet i Tokyo var de potentielle økonomiske bagmænd i lige så høj grad internationale. Begge institutioner var ved at stifte centre for internet-baseret kommunikationsvirksomhed. Og ved samtlige forsamlinger gjorde repræsentanter fra det offentlige gode miner til slet spil ved at fremsige de mere passende sentenser samtidig med, at de opfordrede til mere udvikling i retning af virksomhedsmodellen.

Ingeniørhøjskoler har længe været involveret i den slags foretagender. Hvad der har ændret sig, er aktiviteterernes omfang; det er foretagendets størrelse - antallet af medarbejdere, der er involveret i

økonomisk udbyttesøgende bioteknologiske og dotcom-virksomheder - såvel som pengene bag, der virkelig forbløffer.

I USA udgør erhvervslivets bidrag til universiteterne tæt ved \$2 milliarder om året, det meste i form af støtte til projekter, der forventes at give kommerciel gevinst. Men ser man bort fra guldfeberen og alt det medfølgende gøgl, er det en kendsgerning, at disse projekter tilfører universiteterne hårdt tiltrængte forskningsmidler. Og lige så vigtigt er det, at IT-ingeniører og forskere i bioteknologi, der ofte er nødt til at give afkald på mere indbringende karrieremuligheder i udlandet eller i erhvervslivet for at kunne blive på universiteterne, kan forblive i det akademiske miljø med garanterede forskningsmidler og en andel i overskuddet fra udklækningsprojekter. På den måde bliver de i stand til at overføre deres ekspertise til studerende, der som næste generation af medarbejdere udgør en afgørende resurs set i forhold til deres landes bestræbelser på at være økonomisk konkurrencedygtige.

Studenterevalueringer

Af lektor INGRID STAGE, lektor og fagleder i engelsk, kandidat ved DM's formandsvalg

Men internet- og andre nystartede virksomheder er ikke længere noget, der kun tilhører videnskabsmænd og ingeniører. Såvel handelshøjskoler (både forskere og studerende) som institutter, hvis virke er inden for humaniora og de sociale videnskaber, har travlt med at udforme websites med kommercielle udnyttelsesmuligheder. I Brasilien var universitetsforskernes diskussioner fyldt med termer omhandlende rettigheder til intellektuel ejendom, licensbegrebet, overskudsdeling og patenter. Figurer fra amerikanske universiteter holdt man frem som Den hellige Gral. En forhenværende universitetsdirektør fra USA skrev, at Teknologisk Institut i Massachusetts havde avlet omkring "4000 virksomheder, der gav arbejde til 1,1 million mennesker og genererede \$230 milliarder i årlig omsætning". University of California-konstruktionen besidder 696 indkomstgivende licenser og optioner.

Misundelsesværdigt, men ikke uden social omkostning. Det, som vi endnu ikke forstår, er, hvordan denne tiltagende udvikling af universitetet i retning af erhvervsmodellen påvirker det sociale miljø. Hvilke værdier er man ved at give videre til de studerende? Bør priser tildeles fakulteter for at skabe størst indkomst i stedet for den bedste undervisning? Disse spørgsmål vil ikke forsvinde, men der bruges alt for lidt energi på at forstå disse mega-forandringer.

Jeg spekulerer altså på, hvad det vil sige for universitetets overlevelse, at man forvandler det til en udbytteorienteret virksomhedskoncern, eller sågar blot ændrer opfattelsen af, hvad et universitet grundlæggende er for noget. I flere århundreder har universiteter fået tildelt særlige privilegier, fordi de i hovedsagen har forsikret samfundet om deres uafhængige grundholdning.

Når de så ikke længere kan skelnes fra virksomheder, vil samfundet så sige: "Så kan det være nok! Ikke flere penge fra skatteyderne; ikke flere bidrag fra loyale gamle kandidater; lad dog dotcom-milliardærerne betale regningen!"?

Men hvem kan garantere milliardærernes overlevelse? Vi får stadig brug for staten, den almennyttige organisation og engagerede borgere. Ellers bliver "doin' it" til en klagesang i stedet for en dans.

Dorothy S. Zinberg underviser ved John F. Kennedy school of government, Harvard Universitet, USA.

Oversættelse: I uddrag fra THES 11.8 af Martin Aitken

De amerikanske universitetslæreres fagblad, *Academe*, havde i deres sommernummer en interessant og tankevækkende artikel om spørgeskemaevalueringer af universitetsundervisning. Mange af de negative forhold af evalueringer, som beskrives i denne artikel har jeg set tilløb til også på danske institutioner, selv om vi (endnu) ikke er kommet så langt ud i forbruger- og markedsorientering på uddannelsesområdet, som USA tilsyneladende er.

I en tid, hvor undervisningsministeren mener at vide, at undervisningen på universiteterne er alt for dårlig, og hvor lærerne stilles over for krav om at undervise mere og bedre, hvor 50% af en årgang skal have en videregående uddannelse, og hvor der stilles krav om, at studietider, studieskift og frafald nedbringes, var det dog nok værd at se på, **om den evaluering af undervisningen, der finder sted på mange uddannelsesinstitutioner i virkeligheden bidrager til en højnelse af kvaliteten?**

Ifølge amerikanske undersøgelser har de systematiske spørgeskemaevalueringer, der tog fart i 1980'erne og 1990'erne, nemlig tværtimod bevirket en sænkning af den akademiske standard på bacheloruddannelserne.

Hovedproblemet er, at der ikke er en klar definition på god og effektiv undervisning. Derfor bliver der ofte stillet upræcise, vage, subjektivt ladede spørgsmål, som tolkes vidt forskelligt af forskellige studerende, samtidig med, at det er spørgsmål, som vanskeligt lader sig rubricere i talskala. Det betyder, at det slet ikke er undervisningens kvalitet, der evalueres, men derimod de studerendes tilfredshed som forbrugere - og de to begreber er jo ikke nødvendigvis synonyme. I USA har der vist sig en tendens til, at lærerne giver de studerende det, de vil have, og det er i mange tilfælde: færre krav til forberedelse, lettere prøver og højere karakterer. Det er forbundet med risiko for ansættelsen at fastholde et højt og krævende niveau imod de studerendes ønske, for høje tilfredshedstal er nødvendige for personlige tillæg og fast ansættelse.

Så galt står det vel ikke til på danske læreanstalter, men da pædagogiske kvalifikationer i forbindelse med ansættelse som lektor som bekendt skal spille en større rolle i den nye stillingsstruktur, kan der være en risiko for, at vi kommer til at falde i den amerikanske grøft, hvis vi ikke får **klarhed over, hvad god undervisning er, og hvordan den bedømmes mest objektivt**. Vi har som fagforening været med til at kræve, at undervisningsmæssige kvalifikationer skulle tælle lige så meget som forskningsmæssige ved

overgang fra adjunkt til lektor, og så må vi vel have et medansvar for, at de bedømmelser der skal finde sted, rent faktisk kommer til at dreje sig om undervisningens kvalitet og ikke underviserens popularitet.

Jeg har set et par eksempler fra videregående uddannelsesinstitutioner, som har ligget betænkelig nær de amerikanske tilstande.

På en institution forpligtes lærerne til, at mindst 80% af de studerende er tilfredse eller meget tilfredse med undervisningen. De skal derfor kunne opvise mindst middelværdien på 3 på tilfredshedsskalaen for at kunne regne med at forblive ansat. En nyansat adjunkt kunne på et enkelt hold ikke leve op til denne målsætning og blev derfor kaldt til samråd med studieleder og en repræsentant for holdet. Hovedessensen i de studerendes utilfredshed var, at han stillede for store krav til selvstændighed og leverede for få færdigtværdede svar. Underviseren havde ikke forstået, at han "*skulle være som en klippe, de studerende kunne læne sig op ad*" eller at de studerende var "*som får, der skulle ledes*".

På en anden lignende institution er en adjunkt blevet afskediget med baggrund i dårlige evalueringer.

De studerende har naturligvis krav på god undervisning, men talevalueringer kan ikke bruges til at vise, om de får det. Undersøgelser har vist, at et flertal af studerende ofte svarer på spørgsmål, som slet ikke er relevante i forhold til det kursus, de har taget, eller giver svar, som er faktisk forkerte. Selv har jeg oplevet, at mange studerende på et hold gav udtryk for stor tilfredshed med min gennemgang af skriftlige opgaver på et kursus, hvor der ingen skriftlige opgaver var. Samtidig stilles der ingen krav til de studerende, der udfylder skemaerne. De kan være anonyme, og de kan være totalt uvidende om vedtagne mål, metoder og indhold af undervisningen. Evalueringerne lægger ikke op til et ligeværdigt forhold mellem studerende og lærer, og det er min overbevisning, at tiden må være inde til, at vi siger stop for den type evalueringer og den markeds- og forbrugerorientering af uddannelserne, som de fremmer. Opgaven for os som fagfolk og som fagforening er dernæst at medvirke til at udvikle en bedre måde, hvorpå god undervisning kan bedømmes og belønnes.

Ref: Paul Trout: Flunking the Test (i *Academe*, bulletin of the American Association of University Professors. July-August 2000. Paul Trout er professor i engelsk på Montana State University).

Tidsskrifter opsiges

- og spørgsmålet er, om de erstattes af elektronisk formidling. Dette er der langt fra enighed om i biblioteks verdenen

"I stedet for at tale om katastrofe, bør man rettelig kalde det en brydningstid, hvor nye ting brydes med gamle. Det er især præget af IT-teknologiens hastige fremskridt på bekostning af det traditionelle bogmedie", siger **overbibliotekar Kirsten Rønbøl** fra Aalborg Universitetsbibliotek om universitetsbibliotekernes udvikling og strategi. Hun maner til besindighed:

"Det er da rigtigt, at der opsiges tidsskrifter, men til gengæld er der mulighed for at give adgang til et meget større antal tidsskrifter i elektronisk form. Vi giver fx vores forskere adgang til den fremragende uncover-service med mulighed for frit at bestille tekster fra 19.000 titler, som enten faxes eller sendes - direkte til forskeren, mens biblioteket betaler udgifterne. Det kan selvfølgelig tage lidt tid, hvis man ikke ønsker en fax, men det gør det jo også, hvis et tidsskrift er udlånt ...".

På Aalborg Universitetsbibliotek - som Rønbøls konkrete erfaringer gælder - har nedskæringer af bogindkøb og opsigelse af tidsskrifter ikke ramt så hårdt. Og hun mener, at forholdene er meget forskellige inden for de forskellige fag som forskningsbibliotekerne dækker.

Opsigelse af tidsskrifter

I forsommeren advarede direktøren for Det Kongelige Bibliotek, Erland Kolding Nielsen, mod en katastrofal økonomi på KB. Anskaffelsesbudgettet på 12,8 mio. skal fx reduceres fra 12,8 mio. til 2,5 mio. kr.

I sensommeren uddybede **arkæologiprofessor Niels Hannestad** (kronik i Jyllandsposten) så nogle af konsekvenserne, at Statsbiblioteket opsiger 356 tidsskrifter inden for alle fagområder, fordi der skal spares 1,25 mill. Kroner på tidsskriftskontoen. Og inden for arkæologiens område regner han sig frem til, at ud af 339 væsentlige arkæologi-tidsskrifter er 158 opsagt i det seneste tiår. Heraf er de 70 så væsentlige at de bør forefindes ved et universitetsbibliotek.

Og Hannestad påpeger, at mange af de opsagte tidsskrifter ikke findes i elektronisk form. Kun fem af de 339 titler findes online! Men AUB-leder Rønbøl er ikke helt enig:

"Det er en alt for snæver betragtning, at vi bare opsiger tidsskrifter. Forskningsområder kan være mere eller mindre hårdt ramt, ja. Hannestad beklager sig over sit felt, arkæologien, og det er svært for mig at tage stilling til en sådan konkret klage. Men det er ikke rigtigt at gøre hans klage til noget, der gælder det samlede forskningsbiblioteksområde. Arkæo-

logi og humaniora er områder, der kommer senere med i overgangen til elektroniske tidsskrifter; men det er omvendt mit indtryk, at mange forskere på mange områder er glade for de nye søgemuligheder; elektroniske fuldttekstdokumenter giver altså nogle fordele, som man ikke havde før".

På RUC's bibliotek har **overbibliotekar Niels Zenius Clausen** en tilføjelse:

"Diskussionen sløres i nogen grad af, at det nok er rigtigt, at vi ved hjælp af Det Elektroniske Forskningsbibliotek nu kan købe nogle pakker med adgang til flere tidsskrifter. Men der er stor forskel på bibliotekstyper: De teknisk-naturvidenskabeligt prægede oplever ikke de store problemer, fordi 80 pct. af artikelmassen kommer i elektronisk form. Men på humaniora og samfundsvidenskab er det knap så udbredt, og her betyder bøgerne i øvrigt stadig meget. Derfor har forskerne på disse områder fortsat brug for det traditionelle bibliotek", siger han. "I øvrigt er den nuværende adgang til flere elektroniske tidsskrifter kun en midlertidig forbedring. Pakkerne stiger nemlig med 15 pct. i pris om året, så inden for en kortere årrække er vi af økonomiske grunde tvunget til at opsigelse abonnementer".

Forskning og undervisning forringes

Hannestad kaldte det meget grelt, når der på universitetsinstitutter ikke kan forskes og undervises forsvarligt, fordi bl.a. halvdelen af fagets tidsskrifter er forsvundet fra universitetsbiblioteket.

Og i et svar til Hannestad medgav KB-direktør Kolding Nielsen og Statsbiblioteksdirektør Mark, at besparelser truer information muligheden for fri, og at resultatet bliver, at kvaliteten af universiteternes forskning og undervisning forringes - og dermed reduceres Danmarks konkurrenceevne i international sammenhæng.

Rønbøl vil ikke dramatisere i samme toneleje: "International konkurrenceevne er jo meget store ord. Jeg vil ikke sige, at tilstanden generelt er frygtelig. Inden for givne områder kan det sagtens forholde sig sådan. Men det er ikke min opfattelse, at det er vanskeligt eller umuligt at indhente artikler på alle områder. Jeg synes ikke, at de medtager de fordele, som online adgang til tidsskrifter eller tidsskriftindeksering giver.

Men selvfølgelig er det problematisk,

at der ikke er penge til at sikre mod prisstigninger og forringelser ..."

Aalborg er imidlertid i den usædvanlige situation, at bibliotekets budget ikke er beskåret. Der har været tilvækst på alle områder, og dermed adskiller situationen sig fra KB og Statsbiblioteket, medgiver Kirsten -Rønbøl.

Er bogen død?

Hannestad bemærker sarkastisk, at det undertiden kan undre hende, at biblioteker er så villige til at dømme bogen død.

"Nu er jeg ikke bibliotekar! Men jeg har været forskningsbibliotekar i mange år. Men jeg har svært ved at forstå, at forskningens udbytte skulle blive mindre, fordi fysiske former afløses af online elektroniske tidsskrifter, tværtimod! Det er forståeligt, at Hannestad foretrækker bogen og det fysiske tidsskrift, det er der jo nogle forskere, som gør. Og jeg vil ikke gå så langt som at kalde det maskinstorm, men det minder om, at man erklærer det levende orkester for dødt, fordi man har fået gramofonpladen og siden cd'en, og vi køber skam stadig rigtig mange bøger", slutter Rønbøl.

kilder:

Forskningsbiblioteker på katastrofekurs (kronikker i JP 17.8 og 6.9)

Forsker eller konsulent?

Spørgsmålet om forskningsbibliotekerer contra informationskonsulenter handler om forskellige strategier - og kulturforskelle - på forskningsbibliotekerne i Aalborg og på RUC

Det er en brydningstid, hvor nye ting brydes med gamle, især præget af IT-teknologiens hastige fremskridt på bekostning af det traditionelle bogmedie. Og den proces afspejler sig naturligt i bibliotekernes bemanning. Vi er gået fra den traditionelle forskningsbibliotekar til 'ud-

viklingskonsulenter. Løvschall er uddannet som civilingeniør (med fysisk planlægning som speciale) og ansat til målrettet at betjene tek-/nat-området. Og AaU-biblioteket har tilsvarende ansat en humanist og en samfundsvidenskabsuddannet til at betjene disse områder.

"Forskningsbibliotekar er - såvidt jeg kan se - en stilling, der er rettet mere mod forskning inden for biblioteksverdenen end mod universitetets studie- og forskningsområder. En udviklingskonsulent afspejler derimod mere serviceorientering og produktretning, mindre faglig specifik fordybelse. På AaU-B har vi fx arbejdet med et multimedie-program, som skal lære scient.adm.-studenter at søge informationer. Og vores fordel har været, at vi selv har en baggrund som studerende og ikke kun har været i biblioteksverdenen".

Aalborg: Konsulenter

"Der er et hårfint skel mellem kreativ udvikling og kreativ forskning. Men det første er mere interessant ud fra den aktuelle informationsteknologiske udvikling, hvor vi går fra lokal og national til global informationsindhentning. Bibliotekernes opgave er her at stille ressourcer til rådighed, så brugerne får et godt medie - vor primære opgave er at støtte forskning og undervisning", forklarer Rønbøl.

"Den traditionelle forskningsbibliotekar har udspillet sin rolle inden for udvikling af det informationsteknologisk orienterede bibliotek. Vi synes, at det er mere fornuftigt at ansætte informations- og udviklingskonsulenter, fordi de bedre bidrager til at sikre brugernes adgang til relevant materiale, ligegyldigt hvor dette fysisk måtte befinde sig. De har en strålende fremtid for sig inden for informationsformidling. Det er jo vores opgave at understøtte universitetets forskere og studerende, som netop har det som deres primære opgave at forske på internationalt plan og skrive gode opgaver og afhandlinger".

Rønbøl mener, at der er tale om en anden type stilling og rolle end den tidligere:

"De nye konsulenter er akademikere med en faglig baggrund men ikke nødvendigvis en IT-baggrund. Det er en fordel - og jeg ved godt, at der er fagforeningspolitik i det her - at vi også kan ansætte nyuddannede uden at tage for meget hensyn til formelle kvalifikationer. Og vi ansætter nogle knalddygtige folk -

og nogle af dem kan med tiden udvide deres kvalifikatione,r så de faktisk også kan udføre forskning inden for informationsteknologiens revolutionerende indflydelse på biblioteket som medie".

RUC: Forskningsbibliotekerer

På RUC har man en lidt anden tilgang til bibliotekernes kvalifikationer, og her prioriterer man den traditionelle forskningsbibliotekars kunnen højt:

"På RUC lægger vi vægt på, at dem, som skal formidle information, ikke bare bevidstløst 'oplyser', men at de faktisk ved noget om de faglige emner. Selvfølgelig skal de rådgive, men de skal også være i stand til at føje andre faglige dimensioner til. De skal vide, hvor man finder yderligere materiale. Vel er den umiddelbare adgang til informationer blevet lettere, men spørgsmålet er, hvordan man finder rundt i junglen - og om man kommer helt ud. Det kan kun den fag-faglige indsigt gøre", fortæller overbibliotekar Senius Clausen og tilskriver forskellene mellem Aalborg og RUC forskellige kulturer og en grundlæggende forskellig holdning til, hvad et bibliotek skal være fremover.

"Universitetsbibliotekernes overlevelse ligger også i, at vi er i stand til at formidle. Megen informationsøgning er teknisk betonet i dag. Men vi prioriterer også næste skridt, nemlig pædagogikken og vejledningen. Vi opfatter os som en del af forskningen og undervisningen på RUC, som lærerens forlængede arm. Det kan vi kun gøre med fag-faglig viden..."

jø

viklingskonsulenter' eller 'informationskonsulenter' ...", fortæller overbibliotekar Kirsten Rønbøl, som selv har en fortid som forskningsbibliotekar.

På RUC har man imidlertid en anden strategi: Overbibliotekar Niels Senius Clausen siger: "Jeg er helt enig i nødvendigheden i at opruste på IT-informationen og teknikken hertil. Men vi har nok en lidt anden strategi på RUC, hvad angår personalets kvalifikationer. Vi lægger afgørende vægt på, at der først er en faglig baggrund hos bibliotekaren, som dernæst kan udvikle sine IT-færdigheder - i stedet for det omvendte. Derfor satser vi mere på den traditionelle 'forskningsbibliotekar', siger han.

Ny titel: Konsulent

I takt med informationskanalernes mangedobling er biblioteker blevet udsat for et væld af nye opgaver. Og universitetsbibliotekerne har fået en ny gruppe ansatte.

Kasper Løvschall er en af de nye ud-

“Danske akademikere har nogle af de ringeste muligheder i verden for at tilegne sig ny viden. Universiteterne sylter nemlig at udbyde kurser og efteruddannelse.

Universiteterne kalder det nemlig en ren underskudsforretning. De frygter også, at kursusvirksomhed vil flytte ressourcer fra undervisningen og dermed underminere forskningen. Og så svækker lærernes lukrative biindtægter også interessen hos lærerne ...”

(Ugebrevet MANDAG MORGEN 21. august)

Universitetslæreres bijob – en myte?

Kan det virkelig passe, at almindelige universitetslærere tjener meget på bijobber

Lærernes lukrative sideindtægter på private kurser eller ved andre uddannelsesinstitutioner end deres egen gør det mindre attraktivt at stable efteruddannelse på benene på lærernes egen arbejdsplads. Lærerne tjener nemlig mere ved at undervise ude i byen end ved at forelæse internt på institutionen. Det giver ingen ekstra penge, da det betrages som en del af den almindelige forpligtelse til at undervise.

Sådan hed det i ugebrevet MANDAG MORGEN i en alarmerende artikel om et sparsomme udbud af kurser for akademikere.

Virkeligheden er imidlertid noget mere nuanceret. Det fremgår af Finansministeriets oversigt “Statsansattes biindtægter” (5. november, se www.fm.dk). Nok fortalte lønstatistikken, at hele 78 pct. af fuldtidsansatte universitetslæktorer har biindtægter. Men hos de fleste er de ubetydelige.

Mindre gruppe med stor biindtægt

I gennemsnit tjente de 78 pct. læktorer 33.727 kr. som bijobber. Det svarede til 9 pct. af lønnen i hovedstillingen. Undersøgelsen fortalte ikke noget om typen af bijob. Hypotetisk kan derfor opregnes forskellige bijobs for den gennemsnitlige læktor, hvis biindtægterne var jævnt fordelt på alle:

- to foredrag om året, hver af a tre timers varighed (2 x 3 x 1.970 kroner) = 11.820 kr.
- 30 timers eksamen på andet universitet end eget (forberedelse og afholdelse a 335,32 kr. / t.) = 10.050 kr.
- eksternt bedømmelsesarbejde 30 timer (a 335 kr. / t.) = 10.050 kr.

Men lønstatistikken fortalte også, at biindtægter ikke er jævnt fordelt: Mange har små biindtægter, og det er en mindre gruppe, der tjener hovedparten af biindtægterne. De fleste læktorer her derfor højst et eller to af ovennævnte bijobs, mens der vil være en mindre gruppe, som tjener betydeligt mere. Det kan være på helt særlige kundskaber (fx populærvidenskabelig humaniora), særlig fagkundskab (jura-speciale) eller på særligt givtige konsulent- eller udredningsopgaver.

Undersøgelsen fortalte imidlertid ikke, hvem der var mest rift om: jurister, sprogfolk eller andre humanister, biologer, ingeniører eller andre.

Stor indtægt fra det private

Lønoplysningerne stammede fra opgivelser til Danmarks Statistik. Som bijob regnedes enkeltstående jobs (fx et foredrag), ugentlig timeundervisning, eksamination, konsulentvirksomhed osv. Undersøgelsen regnede alt, hvad der ikke blev afregnet via offentlige lønsystemer, som private ansættelsesforhold. Heraf blev det udledt, at læktorerne tjente mere end 50 pct. af deres biindtægter i den private branche.

jø

Dandy-

Det videnskabelige fupudvalg har afvist udtalte sig om Dandy-forskerne før deres Dandy sagen var nemlig helt atypisk...

Chefpsykolog, dr.med. Jørn Beckmann måtte gerne sige, at kvaliteten af de to Dandyforskeres V6-projekt var klart anfægteligt, og at resultaterne ikke gav baggrund for at konkludere noget som helst! Det måtte han gerne, selv om om undersøgelsen kun var offentliggjort i abstract-form og ikke i sin helhed.

Sådan konkluderer Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed i en klagesag, der har været behandlet siden december sidste år. Der blev klaget over Beckmanns column i Jyllands-Posten (28.11.99), idet han her angiveligt kommenterede endnu ikke-publicerede resultater i Dandy-undersøgelsen, og idet han i sin “begrundelse” for arbejdets manglende kvalitet indarbejdede en “bevidst fordrejet foruddiskontering” af to forskeres konklusioner.

Beckmann havde konkluderet, at “forsøgsprotokollens statistiske beregningsgrundlag afslører en så betydelig fejl, at undersøgelsen næppe skulle have været gennemført på det foreliggende grundlag”, og han kaldte gennemførelsen af undersøgelsen “en videnskabeligt set katastrofal fejlsvurdering”, fordi forskerne ikke tog højde for “forskellig motivation” på de forskellige skoler i Litauen, som deltog i projektet.

Uredelighedsudvalget: Atypisk sag

Selv om Uredelighedsudvalget lader skinne igennem, at man principielt finder det **god videnskabelig praksis** at undlade at kommentere egne og især andres forskningsresultater, der ikke forud har været genstand for en sædvanlig videnskabelig vurdering, fx efter offentliggørelse i videnskabelige tidsskrifter.

Uredelighedsudvalget - med landsdommer Hans Henrik Brydsholt i spidsen - vælger imidlertid at konstatere, at Dandy-sagen havde en helt speciel karakter, så man ikke vil karakterisere Beckmanns udsagn som værende i strid med god videnskabelig praksis.

Sagens helt specielle karakter skulle angiveligt være, at indholdet af de to Dandyforskeres abstract havde været offentligt omtalt i Jyllands-Posten og at Dandy på sin hjemmeside allerede havde publiceret yderligere oplysninger, som Beckmann kunne bruge i sin vurdering af de to forskeres projekt. Derfor vil Uredelighedsudvalget ikke afvise (!), at Jørn Beckmanns artikel alene kunne skrives på baggrund af allerede offentliggjort viden. Og uanset at Beckmann ikke havde nogen faglig tilskyndelse til at rekvirere materialet fra den ene part eller kommentere dette, finder udvalget ikke

klage

en klage over, at en chefpsykolog resultater var offentliggjort.

“tilstrækkeligt grundlag” for at karakterisere hans adfærd som værende i strid med god videnskabelig praksis.

Udvalget er således ikke gået ind i en vurdering af substansen i Beckmanns påstande: at undersøgelsen var uvidenskabelig og at der hermed lå en “bevidst fordrejet foruddiskontering”. Udvalget inddrager således ikke inddraget den gennemførte undersøgelse af forskningsprojektet - eller det faktum, at Dandy indirekte har givet de to V6-forskere oprejsning. I et brev til Miljøstyrelsen har man gjort det klart, at man ikke længere vil sælge V6 med påstanden om, at tyggummiet giver dobbelt beskyttelse mod huller i tænderne!

Låg på

Uredelighedsudvalget har med afgørelsen lagt låg på en af udløber af den forbitrede strid om V6-forskningen.

For de implicerede parter - klageren Jens Heidmann og dennes institutbestyrer Thorvil Karring - er der formentlig sat punktum for sagen, som begge helst lægger bag sig. Heidmann havde ikke klaget over Karring, men Uredelighedsudvalget vælger alligevel at vurdere dennes ageren. Karring kunne nemlig tages til indtægt for i medierne at have understøttet Beckmanns udsagn samt tilsidesat en aftalt fortrolighed omkring projektet. Men også her vælger Uredelighedsudvalget igen at rubricere sagen som så “atypisk”, at man er “overvejende betænkelig” ved at rubricere Karrings udsagn som stridende mod god videnskabelig praksis.

Denne inddragelse af Karring forekommer noget besynderlig, almindens udvalget undlader at vurdere Dandys offentliggørelse af forskningsresultater samt udlevering af yderligere materiale til Beckmann, angiveligt fordi der ikke er klaget over Dandy!

Ombudsmandssag

Tilbage i denne sag står så FORSKERforums klage til Ombudsmanden over, at Uredelighedsudvalget nægtede aktindsigt i denne sag, mens sagen havde offentlig interesse samt over, at udvalget giver klageren mundkurv på mens klageren behandles. Denne sag er principielt, idet den vil angive rammerne for udvalgets hemmeligholdelse af indbragte sager.

jø

UVVU-afgørelse af 7. september: om kommentering af andres upublicerede forskningsresultater.

FIA-listen

- opfordring til DM's ansatte ved forskningsinstitutioner m.m.

Forskningsinstitutions-listen (FIA) er den fælles liste for de institutioner, der er samlet i Magisterforeningens Afdeling 3, d.v.s. at listen omfatter Forskningsbibliotekerne, Museerne, Arkiverne og øvrige humanistiske og samfundsvidenskabelige forskningsinstitutioner, Geovidenskabelige forskningsinstitutioner, Matematisk-fysiske forskningsinstitutioner, Biovidenskabelige forskningsinstitutioner, samt Hospitaler og lægevidenskabelige forskningsinstitutioner.

I Hovedbestyrelsen vil vi arbejde for at fremme vore synspunkter, der både i den forløbne periode og den kommende blandt andet vil omhandle nedenstående:

- Arbejdsløsheden inden for vore institutioners fagområder skal yderligere begrænses.
- Deltids- og midlertidige ansættelser skal minimeres, og forholdene omkring ansættelsesvilkårene forbedres.
- Korttidsansatte skal have ret til at bibeholde den faglige tilknytning i Magisterforeningen.
- Ansattes løn skal sikres, d.v.s. at vore medlemmer i den stadigt hyppigere lokale individuelle lønfastsættelse skal understøttes, så de ikke bukker under for en lokal indsnævring af lønmidlerne.
- Implementeringen af ny løn, herunder udbredelsen af resultatløns skal følges nøje for at afbøde systemets indbyggede risici.
- De mange omgivende ansættelsesvilkår skal udbygges og styrkes, f.eks. både hvad angår udviklingen af yderligere kompetencer, nedtrapnings- og pensionsordninger, orlovsmuligheder, sikkerhed omkring afskedigelse, regulering af merarbejde og distancearbejde.

Vi har stadig de overordnede holdninger, som har været udtrykt løbende:

- Lige ret uanset køn, alder og etnisk baggrund
- Etablering af stillingsstruktur, hvor ansættelsesvilkårene tilsiger det
- Et vågent øje på adskillelsen af politik og forskning/formidling.
- En fagforening for medlemmerne og ikke for fagforeningspolitikere.

Din stemme er ikke kun den, du sætter på stemmesedlen. Din stemme er den, der bliver hørt i Hovedbestyrelsen. Brug den. Og opfordr dine kolleger til at bruge den!

M.v.h.

bestyrelsen v.

**Carl-Henrik Brogren (formand),
Svend Bøgh Nielsen (næstformand),
Erik Alstrup,
Inge Bodilsen,
Merete Boel Essensbæk,
Martin Hansen,
Michael Hertz,
Anders Johnsen,
Erik Kjærsgaard,
Per Lysdahl,
Niels Poulsen og
Hans Jørgen Hinrup**

Til DM's universitetslærere: Stem

Universitetslærere er en minoritet i alle de nuværende fagforeninger, men dog stærkest i DM. Det må udnyttes til en klar og åben interessepolitik. Den eneste måde at få vores problemer med løn- og arbejdsbetingelser taget alvorligt i hele det fagpolitiske system er at være repræsenteret ved alle forhandlingsborde med størst mulig styrke. I arbejdsgrundlaget indgår forbedringer for såvel fast som løstansatte.

Ingrid Stage

Vigtigt at du stemmer

Universitetslærerne har ved de seneste hovedbestyrelsesvalg balanceret meget tæt på grænsen for, om vi får to eller tre medlemmer valgt ind i hovedbestyrelsen (ud over det medlem som afdelingsbestyrelsen udpeger). Et omfattende system af lokale lister i liste- og valgforbund skal sikre, at alle medlemmer har lokale folk at kunne henvende sig til, og at ingen stemmer går tabt.

Det helt afgørende og det, der de seneste gange har sikret os det tredje mandat, er imidlertid en høj stemmeprocent blandt universitetslærere. Det må vi have igen, hvis vi skal sikre vores talerør. Derfor: STEM straks på en universitetsliste, når stemmesedlen kommer ind ad døren den 18 oktober!

Stem på Ingrid Stage

Af samme grund som til HB-valget er universitetslærerne bedst tjent med at være godt repræsenteret i toppen af organisationen. I år har vi endda en særdeles kompetent og velkvalificeret kandidat til for-

mandsposten: Ingrid Stage.

Det drejer sig ikke om at køre andre medlemsgrupper i DM over, men om at have en formand, som til bunds forstår universitetslærernes særlige arbejdsbetingelser, fordi hun selv har været løstansat i mange år og nu er fastansat. Den afgående formand, Per Clausen, har været os en god formand, blandt andet fordi han på egen krop har følt disse vilkår.

Blandt formandskandidaterne har kun Ingrid Stage disse kvalifikationer. Hendes mangeårige engagement i fagforeningsarbejde som tillidsrepræsentant, medlem af hovedbestyrelsen og senest som DM-næstformand har givet hende en stor erfaring og en stor kontaktflade.

Derfor: STEM på Ingrid Stage.

Lektor Bjarne Andresen, listefører for de otte universitetslister

Får Københavns Universitet også selveje?
Giver finansloven flere penge til forskningen?
Ændres taxametersystemet?

På svarene på: www.forskeren.dk

Bedømmelse og ansættelse?

I forlængelse af artiklen "Bizar bedømmelse" (FOfo september) har læsere stillet flere spørgsmål:

1. Kan et fakultet nægte af oplyse ansøgerne til en stilling, hvem der i øvrigt har søgt stillingen?
2. Kan det være rigtigt, at en ansøger ikke kan få oplyst, hvordan denne er placeret i en eventuel prioritering af ansøgerne?
3. Kan man i det hele taget klage over sammensætningen af et bedømmelsesudvalg?

Svar: Ja, ja, nej.

Ansættelsesbekendtgørelsen blev blevet ændret på flere punkter i forhold til den, som var gældende da universiteterne lå under Undervisningsministeriets ressortområde. Spørgsmålene er alle udtryk for at ansøgernes muligheder for at kontrollere om der er sket en rimelig bedømmelse er blevet indskrænket, og i realiteten nu kun drejer sig om at påpege eventuelle fodfejl af formel art i proceduren.

Diskussioner af faglig/indholdsmæssig karakter mellem ansøgere og bedømmelsesudvalg er totalt afskåret.

Ad 1: Et af de ændrede punkter er netop spørgsmålet om den fagligt/videnskabelige kontrol af udvalgets arbejde, som blandt andet ligger i bestemmelserne om udsendelse af udvalgets bedømmelser. Tidligere blev alle bedømmelser sendt til alle ansøgerne, så man som ansøger havde mulighed for at vurdere bedømmelsen af sig selv i forhold til medansøgerne, og dermed tage en efterfølgende diskussion om bedømmelserne i relation til hinanden. Med den nye bekendtgørelse er det kun bedømmelsen af den enkelte, som sendes ud, og derfor ved man intet om - og har ikke mulighed for at få noget at vide om - bedømmelsen af medansøgerne. Den indskrænkning af åbenheden kritiserede fagforeningerne skarpt ved høringsen om den nye bekendtgørelse, og den nye bestemmelses ulemper er nu ved at vise sig i praksis.

Ad 2. En af de andre væsentlige ændringer var, at bedømmelsesudvalget nu ikke længere skal indstille hvem af ansøgerne, der skal have tilbudt stillingen. Udvalgets opgave er alene at bedømme kvalificeret eller ikke-kvalificeret, hvorefter det er ledelsens (dekanen eller rektor) opgave at vælge hvem, blandt de kvalificerede ansøgere, der skal have tilbudt stillingen.

Ad 3. En af de andre ændringer var, at man ikke fik mulighed for at klage over bedømmelsesudvalgets sammensætning - bortset fra helt generelle forvaltningsretlige habilitetsbestemmelser, hvor man skal have direkte familiemæssige eller økonomiske interesser i en sags udfald for at blive inhabil.

Jens Vraa-Jensen, DM's sekretariat

Ansættelsesbekendtgørelsen og akademisk frihed

Af LEIF SØNDERGAARD, fmd. f. DM's universitetslærere

For et år siden tvang forskningsminister Jan Trøjborg en ny ansættelsesbekendtgørelse igennem. Nogle ansatte og fagforeningerne protesterede, idet den nye procedure fjernede den akademiske kontrol med ansættelser på universitetsområdet. Selv om det ikke var dokumenteret, at klager forsinkede proceduren, blev det begrundelsen for, at man fjernede klagemuligheder og den gennemsigtighed, der lå i den gamle bekendtgørelse. Samtidig lukkede man for ansøgernes indsigelse i bedømmelsesudvalget pligt til at prioritere ansøgerne blev også fjernet, så man kun skulle dømme kvalificeret / ikke-kvalificeret. Og ved udnævnelsen kunne der tages andre hensyn end de faglige - og den endelige myndighed blev placeret hos dekanen.

Bekendtgørelsen begrænsede retten til åben faglig udveksling og diskussion af den faglige profil på de enkelte institutter. Prioriteringer kan nu styres af institutledere, dekaner og rektorer, uden at det behøver at være lagt ud til åben diskussion med de øvrige ansatte. Akademisk opdragede universitetslærere vil selvfølgelig ikke lade sig knægte på denne måde, og når man nu ikke længere kan argumentere i de sædvanlige fora, gøres det i mere offentligt regi.

Og således er to ansættelsessager på Københavns Universitet eksploderet i dagspressen: 1. Zahavi-sagen på KU-filosofi, hvor forskersamfundet måtte se en internationalt kvalificeret ung forsker blive kørt over (se FORSKERforum september).

2. En institutleders protest over, at dekanen ikke fulgte hans anbefalinger men bedømmelsesudvalgets (startede med institutleder Folmer Ellings åbne kritik i Weekendavisen før sommerferien).

I den første sag står rektor nu skoleret i Forskningsministeriet og i den anden er der linet op til en disciplinærsag mod institutlederen, fordi han åbent undsagde dekanens afgørelse.

Sager af den slags var forudsigelige og er formentlig bare begyndelsen på en ny måde at hævde den akademiske frihed på. Når systemet ikke giver mulighed for indsigelse eller indsigelse, må den akademiske frihed forsvares på andre måder.

Ansættelsesbekendtgørelsen er ikke det eneste aktuelle eksempel på politikernes ønske om at af-akademisere universiteterne. Under dække af eufemismer sådan 'internationalisering', 'fleksibilitet', 'samarbejde mellem forskere og erhvervsliv' sniges der direkte og indirekte styringselementer ind, som i praksis underminerer universiteternes autonomi og den akademiske frihed. Netop i denne tid oplever vi en udhuling af universitetsloven, idet undtagelsesparagraffen (§12) bruges på DTU til ekstern udpegning af rektor, suspendering af valg af institutledere og så videre. Andre institutter, universiteter eller fakulteter er på vej, og flere vil formentlig følge i samme spor i de kommende år.

Politikerne kræver, at universiteterne må lære at indrette sig efter deres og erhvervslivets ønsker til forskningen og undervisningen. Der skal strømlines efter dagens politiske og økonomiske dagsorden. Derfor skal der også være ledere, strategier og spydspidsprojekter, som skal prioritere forskningsretningen. I den proces hører forskersamfundets henvisninger til den akademiske frihed fortiden til og er et åbenlyst irritationselement. Forskningen skal ordnes og struktureres og målrettes; den enkelte forsker må forstå, at det er rammen for indsatsen.

Derfor virker det hult, når Forskningsministeriet og universitetsledere reagerer på offentlig omtale af de to sager på Københavns Universitet. De forstår åbenlyst ikke, at de selv har skabt et system, hvor der ikke er mulighed for en åben dialog og gennemsigtighed i ansættelsessager. Ministeriet prøver dermed 'at placere ansvar' i tiltro til at der er tale om personfejl, i stedet for at tage fat om problemet: en ansættelsesprocedure, som er i strid med de rammer, der må være for en fri akademisk verden.

Taraxacum officinale

Botanisk Have i København stander i våde. Eller rettere i ukrudt. For frø af ugræs er føget ind over hegnet.

Så længe og så meget, at mange af havens sjældne og dyrebare planter vil blive kvalt.

Problemet skal nu løses af sponsorer ...

Det er ikke gratis at passe og pleje planter. Der skal luges og gødes og plejes, som enhver med selv en lille have vil vide. Ellers overtager mælkebøtter og skvalderkål regimet.

Det er det, er ved at ske i Botanisk Have i København. Som en del af Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet fattes Haven penge. Og det går ud over planterne.

Denne tragedie er studenternes skyld. Altså dem der ikke vil studere botanik. Logikken er: **ingen studenter = ingen lugning = ukrudt = ingen Botanisk Have.**

“Men jeg kan jo ikke lukke fysik og give pengene til Botanisk Have,” sagde dekan Henrik Jeppesen.

Den går ikke, botanisk have skal ikke visne! Sagde de borgerlige politikere Hanne Severinsen (V) og Brian Mikkelsen (K) til dagbladet Politiken. De var villige til at bevilge den 400-årige have flere penge.

Det var socialdemokraten Lise Hækkerup - formand for Folketingets Forskningsudvalg - ikke enig i: Den klemme må haven og fakultetet selv bringe sig ud af. De ansvarlige har friheden til at disponere, som de vil. Så hvis de synes, haven skal reddes, så må de disponere om.

Planten er sponsoret af: Socialdemokratiet

Med denne socialdemokratiske visnepolitik syntes Havens dage talte.

Og dog! Lise Hækkerup foreslog, at haven skaffer sig sponsorer, ligesom for eksempel

“I stedet må man skaffe sig anden finansiering. Min egen organisation, Bibliotekarforbundet, er sponsor for en Pippi Langstrømpe-abe i Zoologisk Have. Jeg kan ikke se noget i vejen for, at Botanisk Have skaffer sig lignende sponsorer ...”

Lise Hækkerup (S) til Politiken

Zoologisk har gjort. Et forbillede kunne være hendes eget bagland, Bibliotekarforbundet, som har sponsoreret en Pippi Langstrømpe-abe i ZOO.

Leksikalt: Mælkebøtterne kan være generende ukrudtsplanter i græsplæner og på græsmarker, hvor deres kraftige bladrosetter tager plads op for græsset. Dens hvide mælkesaft indeholder bitterstoffet taraxacin, der har en stimulerende virkning på nyrernes og leverens funktion, hvorfor planten har været anvendt som et urindrivende og mavestyrkende middel.

Havens leder, Ole Hamann, vil ikke umiddelbart afvise ideen. Han ser dog to begrænsninger i forslaget. Dels er der langt fra de små, søde pelsdyr i ZOO til en mere eller mindre anonym plante. Og dels er det kun de færreste planter i Haven, der har et dansk navn.

Her træder konsekvensjournalistikken ind: Var det ikke en ide om Lise Hækkerups parti (S) gik foran med et sponsorat? Hvad for eksempel af mælkebøtten?

“Synes du nu ikke lige ... det er jo en ukrudtsplante! Næh, hvis jeg skulle sponsorer en plante, skulle det være

rosen,” svarer hun.

Vi tænkte det jo nok - hun har slet skjulte tanker i retning af Socialdemokratiets logo.

Åbent for sponsorer

Med sponsorater er der pludselig åbnet for, at mere anonyme organisationer kan markedsføre sig på en helt ny måde:

Dansk Kennel Klub kunne sponsorere *Hunderose*. Enhedslisten vil måske sætte sig på *Rødgran*. *Almindelig katost* kunne være noget for et mejeriselskab. *Almindelig fredløs* kunne reserveres til indvandrerorganisationerne og *Almindelig kællingetand*, ja...den skal man jo nok skrives op til.

Ét er i hvert fald sikkert: Hvis man vil eksponeres flest gange for indsatsen, skal man sponsorere *Taraxacum officinale* - også kaldet mælkebøtte.